

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ

เรื่อง แผนการให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

๑. ความเป็นมา

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (International Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1970 หรือ CAT)^๑ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ”) ซึ่งมีผลใช้บังคับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องดำเนินการต่าง ๆ ในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการ หรือมาตรการอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำการทรมานในอาณาเขต ภายใต้เขตอำนาจรัฐของตน และประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 หรือ CED) (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “อนุสัญญาคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ”) ตั้งแต่วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕ แต่ประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาดังกล่าว

ตามกฎหมายระหว่างประเทศ การทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญถือเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงที่คุกคามมนุษยชาติ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อมักเป็นผู้อ่อนแอ ผู้ที่ต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่มีความเชื่อ หรือความคิดเห็นต่างจากรัฐบาล หรือคัดค้านแนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐ แม้ประเทศไทยจะเป็นภาคีของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญา

/คุ้มครอง...

^๑ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยประเทศไทย มีคำแถลงตีความ ข้อ ๑ เรื่องคำนิยามของคำว่า “การทรมาน” ข้อ ๔ เรื่องการกำหนดให้การทรมานทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา และข้อ ๕ เรื่องให้รัฐภาคีดำเนินการต่าง ๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่อ้างถึงตามข้อที่ ๔ ของอนุสัญญา โดยทั้งสามข้อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน และประเทศไทยมีข้อสงวน ข้อที่ ๓๐ วรรคหนึ่ง โดยประเทศไทยไม่รับผูกพันตามข้อบทดังกล่าว (ซึ่งระบุให้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ) การจัดทำข้อสงวนในข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป

คุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับแล้ว แต่สถานการณ์การทรมาน และการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญในประเทศยังคงมีอยู่อย่างน่าเป็นห่วง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการมาตรการป้องกันของรัฐ ไม่มีประสิทธิภาพในการคลี่คลายคดีและสืบสวนสอบสวนเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการทรมาน และการบังคับให้หายสาบสูญเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษอย่างเหมาะสม หรือไม่สามารถสืบสวนเพื่อทราบที่อยู่และชะตากรรมของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ ทำให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม อุปสรรคส่วนหนึ่งเกิดจากการที่กฎหมายไทยยังไม่ได้กำหนดให้การทรมานและการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายไทย ดังที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาทั้งสองฉบับ ประกอบกับกลไกของรัฐที่มีอยู่ยังไม่เอื้อให้เกิดการดำเนินการสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและมีอิสระ จึงยากต่อการนำผู้กระทำความผิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย มาดำเนินคดีและลงโทษอย่างเหมาะสมได้ และเป็นการสร้างวัฒนธรรมการลดละเลิกและเป็นการทำลายความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามมา

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้พยายามผลักดันกฎหมายเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ มาแล้วระยะเวลาหนึ่ง โดยในส่วนของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทรมานนั้น เดิมภาครัฐมีแนวคิดในการอนุวัติการโดยการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ภาคประชาสังคมเห็นว่าควรมีการตราเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะแยกต่างหาก และได้ยื่นเรื่องไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่คณะกรรมการฯ ยังมีความเห็นในแนวทางเดียวกับการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยได้จัดทำรายงานประเทศฉบับแรกเสนอต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (The Committee Against Torture) เมื่อเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ คณะกรรมการต่อต้านการทรมานมีความเห็นและข้อสังเกตเชิงสรุปต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย (Concluding observations on the initial report of Thailand) ในข้อ ๙ ว่าควรกำหนดการทรมานเป็นความผิดแยกต่างหากและเฉพาะเจาะจงและมีบทลงโทษรุนแรงตามความผิด^๒ ซึ่งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นด้วยกับแนวทางในการออกกฎหมายดังกล่าว และเมื่อพิจารณาข้อเสนอในรายงานวิจัยผลการศึกษามาตรการดำเนินการรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^๓ ที่ได้เสนอการอนุวัติการกฎหมายตามอนุสัญญาโดยจัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติเฉพาะแล้ว ประกอบกับอนุสัญญาทั้งสองฉบับนี้ เป็นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

/มีมาตรการ...

^๒ United Nations Document, Concluding observations on the initial report of Thailand, CAT/C/THA/CO/1, 16 May 2014.

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fTHA%2fCO%2f1&Lang=en

^๓ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ผลการศึกษามาตรการดำเนินการรองรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ โครงการศึกษามาตรการดำเนินการรับรองการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ, ตุลาคม, ๒๕๕๓.

มีมาตรการในการป้องกันการกระทำความผิด การสืบสวนสอบสวนและการเยียวยาผู้เสียหายในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จึงได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ พ.ศ. ขึ้น เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาทั้งสองฉบับดังกล่าว

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกาย และทำลายความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม จึงได้นำร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ พ.ศ. ซึ่งจัดทำโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ รวมทั้งได้นำร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทรมาน พ.ศ. ที่จัดทำโดยภาคประชาสังคม^๔ มาพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมตามสภาพปัญหาการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญในประเทศไทย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญขึ้นอีก หรือเมื่อมีการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้น กฎหมายได้ให้หลักประกันว่า รัฐจะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและมาลงโทษ รวมทั้งมีกระบวนการฟื้นฟูและเยียวยาแก่ผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ

๒.การดำเนินการ

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ได้ดำเนินการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ทางวิชาการจากข้อมูลกฎหมายทั้งภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ วิเคราะห์บทความ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปข้อมูลดังนี้

๒.๑ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สํารวจ และวิเคราะห์ทางวิชาการ

๒.๑.๑. กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

๑) ประมวลกฎหมายอาญา

๑.๑) ความผิดซึ่งเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ตามกฎหมายไทย ไม่พบกฎหมายฉบับใดกำหนดไว้ให้เป็นความผิด ดังนั้นในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ประเทศไทยจึงได้ทำคำแถลงตีความข้อบทที่ ๑ เรื่องคำนิยามของคำว่า "การทรมาน" ข้อบทที่ ๔ เรื่องการกำหนดให้การทรมานทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา โดยเห็นว่าการกระทำทรมานแม้ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นความผิดโดยตรง แต่ก็มีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีความผิดใกล้เคียงและสามารถนำมาใช้กับความผิดฐานกระทำความผิดได้ ดังนี้

/ความผิดต่อ...

^๔ เป็นร่างที่จัดทำโดยภาคประชาสังคม ๓ องค์กร ได้แก่ มูลนิธิสันติวัฒนธรรม เครือข่ายนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน และสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน สามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.prachatai.com/sites/default/files/book%20ACT%20for%20printing%20%281%29.pdf>

ความผิดต่อชีวิตและร่างกาย

มาตรา ๒๙๐ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๙ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๒๙๕ ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้นั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๙๖ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๙๗ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ

(๑) ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียอวัยวะประสาท

(๒) เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์

(๓) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด

(๔) หน้าที่เสียโฉมอย่างติดตัว

(๕) แห้งลูก

(๖) จิตพิการอย่างติดตัว

(๗) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

(๘) ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวัน หรือจนประกอบกรณียกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

มาตรา ๒๙๘ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๒๙๗ ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๙ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี

/ความผิดต่อ...

ความผิดต่อเสรีภาพ

มาตรา ๓๑๐ ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำให้ด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๐ มาตรา ๒๙๗ หรือมาตรา ๒๙๘ นั้น

มาตรา ๓๑๐ ทวิ ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำให้ด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย และให้ผู้อื่นนั้นกระทำการใดให้แก่ผู้กระทำหรือบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ความผิดเกี่ยวกับเพศ

มาตรา ๒๗๖ ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ากระทำให้เพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๒๗๗ ทวิ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๗๗ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๒๗๗ ตริ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๗๗ วรรคสี่ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต

/มาตรา ๒๗๘...

มาตรา ๒๗๘ ผู้ใดกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่าสิบห้าปีโดยขู่脅ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๘๐ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๘ หรือมาตรา ๒๗๙ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การพยายาม การสมรู้ร่วมคิด และการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

มาตรา ๘๐ ผู้ใดลงมือกระทำความผิดแต่กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด

ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๓ ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๔ ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ขู่脅 จ้าง วานหรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๕ ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด และความผิดนั้นมีการกำหนดโทษไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณาหรือประกาศตามความในวรรคแรก ผู้โฆษณาหรือประกาศต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ

/มาตรา ๘๖...

มาตรา ๘๖ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น

๑.๒) ความผิดเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ
ไม่มีกฎหมายไทยบัญญัติความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญไว้โดยเฉพาะ แต่อาจนำประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดความผิดในบางลักษณะมาปรับใช้ได้ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงาน

๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มีหลักประกันสิทธิและกระบวนการดำเนินคดีเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ

๒.๑) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดหลักประกันในการที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดไว้ ได้แก่

- ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขัง มีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และมีสิทธิ (๑) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว (๒) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน (๓) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร (๔) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย โดยให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิดังกล่าว^๕

- สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุม โดยไม่มีเหตุอันสมควร การจับกุมจะต้องมีหมายจับที่ออกโดยศาล เว้นแต่เป็นเหตุที่สามารถจับได้โดยไม่ต้องมีหมายตามมาตรา ๗๘^๖ และในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้องแจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ถูกจับพร้อมด้วยผู้จับ เว้นแต่สามารถนำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ในขณะนั้น ก็ให้นำไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้จับ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกจับทราบ หากมีหมายจับให้แสดงต่อผู้ถูกจับ พร้อมทั้งแจ้งสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การ สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ ถ้าผู้ถูกจับประสงค์จะแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจทราบถึงการจับกุมที่สามารถ

/ดำเนินการ...

^๕ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗/๑

^๖ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖, ๗๘

ดำเนินการได้โดยสะดวกและไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับหรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ก็ให้เจ้าพนักงานอนุญาตให้ผู้ถูกจับดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี ในการนี้ให้เจ้าพนักงานผู้จับนั้นบันทึกการจับดังกล่าวไว้ด้วย^๗

- เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับ ต้องเอาตัวผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยทันที และให้ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจของที่ทำการของพนักงานสอบสวนดังกล่าว เพื่อดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหา และรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟังและมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับนั้น และให้แจ้งให้ผู้ถูกจับทราบถึงสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗/๑ รวมทั้งจัดให้ผู้ถูกจับสามารถติดต่อกับญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมได้ในโอกาสแรกเมื่อผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือถ้ากรณีผู้ถูกจับร้องขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้แจ้ง ก็ให้จัดการตามคำร้องขอนั้นโดยเร็ว และให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกไว้^๘

- การส่งผู้ถูกจับให้ศาลตรวจสอบ ในกรณีเป็นผู้ถูกจับโดยหมายของศาล ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งนั้น ถ้าสามารถจะทำได้ ให้รีบส่งบุคคลนั้นโดยด่วนไปยังศาลซึ่งออกหมายหรือเจ้าพนักงานตามที่กำหนดไว้ในหมาย แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ถ้าไม่อาจส่งไปได้ในขณะนั้น เนื่องจากเป็นเวลาที่ศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจปล่อยผู้ถูกจับชั่วคราวหรือควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้จนกว่าจะถึงเวลาศาลเปิดทำการ^๙

- การห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้เพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับ ถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจกล่าวลงเสียได้ เพื่อให้ศาลออกหมายซึ่งผู้ต้องหา^{๑๐}

- การตรวจสอบการควบคุมตัวโดยมิชอบโดยศาล เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกคุมขังในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถูกคุมขังเอง พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพัศดี สามी ภริยา หรือญาติของผู้ต้องหา หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขัง มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาขอให้ปล่อยได้ เมื่อได้รับคำร้องดังนั้น ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าศาลเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที^{๑๑}

/-สิทธิได้รับ...

^๗ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓

^๘ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๔

^๙ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๔ และ ๘๔/๑

^{๑๐} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘

^{๑๑} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

- สิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม โดยพนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ โดยต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น และแจ้งว่าผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การ หรือไม่ก็ได้ และสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ และพนักงานสอบสวนต้องให้ออกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้^{๑๒}

- สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือด้านทนายความในชั้นสอบสวนจากรัฐ และมีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้^{๑๓}

- การห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาณ ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่อง ที่ต้องหานั้น^{๑๔} และห้ามอ้างพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล^{๑๕} อย่างไรก็ดี ในมาตรา ๒๒๖/๑ แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยชอบแต่ได้มา เนื่องจากการกระทำโดยมิชอบ โดยให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้หากเป็นประโยชน์ต่อการอำนวย ความยุติธรรมมากกว่าผลเสียอันเกิดจากผลกระทบต่อมาตรฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาหรือสิทธิ เสรีภาพพื้นฐานของประชาชน ซึ่งบทยกเว้นการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว สามารถตีความให้นำไปใช้กับ การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการทรมาณ ซึ่งย่อมเป็นการขัดต่อข้อห้ามตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน^{๑๖}

- การตรวจเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ กำหนดให้มี คณะกรรมการตรวจเรือนจำขึ้นคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณากิจการของเรือนจำ ซึ่งคณะกรรมการแทบ ทั้งหมดมาจากหน่วยงานราชการ^{๑๗}

อย่างไรก็ดี มีกฎหมายจำนวนหนึ่งที่ไม่มีการคุ้มครองบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพที่ดี เพียงพอ และเปิดช่องให้เกิดการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญได้ รวมทั้งมีบทยกเว้นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ไว้ กฎหมายเหล่านี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ พระราชบัญญัติการบริหาร ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙^{๑๘} และการลงโทษทางวินัย

/บางอย่าง...

^{๑๒} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔, ๑๓๔/๔

^{๑๓} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔/๑ - ๑๓๔/๓

^{๑๔} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๕

^{๑๕} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖

^{๑๖} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมที่ย่ำยศักดิ์ศรี ข้อ ๑๕

^{๑๗} พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ มาตรา ๔๔

^{๑๘} พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๕

บางอย่างตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ที่อาจขัดต่ออนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ เช่น การขังเดี่ยว การขังห้องมือ การเขียน เป็นต้น^{๑๙}

นอกจากนี้ ในกรณีที่บังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หากไม่มีพยานหลักฐานที่ยืนยันได้ว่า ผู้ถูกบังคับถูกทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือได้เสียชีวิตแล้ว เช่น ไม่พบชิ้นส่วนของร่างกายที่อนุমানได้ว่าเสียชีวิต ก็ไม่สามารถดำเนินคดีเพื่อลงโทษเจ้าหน้าที่ในข้อหาความผิดที่ร้ายแรงได้

๒.๒) กระบวนการดำเนินคดีอาญา โดยเริ่มต้นจากการร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และมีการสืบสวนสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งสังกัดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่บางกรณีอาจสามารถนำเข้าสู่กระบวนการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗^{๒๐} ซึ่งมีกลไกการทำงานที่เป็นอิสระมากกว่าการสอบสวนทั่วไป เนื่องจากมีพนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำงานด้วย^{๒๑} อีกทั้งมีการกำหนดให้สามารถใช้อำนาจสืบสวนพิเศษบางประการได้ รวมทั้งกำหนดเรื่องการประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๒๒} เมื่อมีการสอบสวนเสร็จแล้วก็มีการส่งสำนวนให้พนักงานอัยการทำการตรวจสอบสำนวน และยื่นฟ้องต่อศาล และดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป ซึ่งผู้เสียหายอาจขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้ แต่หากเป็นคดีที่ต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมของศาลทหารแล้ว สิทธิของผู้เสียหายในการเป็นโจทก์อาจจะถูกจำกัดได้^{๒๓}

๒.๓) การเยียวยา

การเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ โดยยื่นก่อนศาลพิจารณา และศาลจะพิจารณาพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายตามสมควร^{๒๔}

ในเรื่องการชดเชยเยียวยาจากรัฐ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

/มีสิทธิ...

^{๑๙} พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ มาตรา ๓๕

^{๒๐} โปรดดู พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๑

^{๒๑} พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๒

^{๒๒} พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๒, ๒๒/๑ และ ๒๕ เป็นต้น

^{๒๓} พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๔๕

^{๒๔} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๔/๑, ๔๔/๒

มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หากเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๒ ความผิด ลักษณะ ๙ ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา ๒๗๖ ถึง มาตรา ๒๘๗ ลักษณะ ๑๐ ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย หมวด ๑ ความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๘๘ ถึง มาตรา ๒๙๔ หมวด ๒ ความผิดต่อร่างกาย มาตรา ๒๙๕ ถึง มาตรา ๓๐๐ หมวด ๓ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา ๓๐๑ ถึง มาตรา ๓๐๕ หมวด ๔ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา ๓๐๖ ถึง มาตรา ๓๐๘^{๒๕}

โดยจะได้รับค่าตอบแทนดังนี้^{๒๖}

(๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท ทั้งนี้ ค่าตอบแทนทั้งสองกรณีรวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกินหกร้อยบาท

(๒) ค่าตอบแทนในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย แบ่งเป็น ค่าตอบแทนให้จ่ายเป็นเงินจำนวนตั้งแต่สามหมื่นบาท แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ค่าจัดการศพ ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนสองหมื่นบาท ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ให้จ่ายเป็นเงินจำนวนไม่เกินสามหมื่นบาท, ค่าเสียหายอื่นให้จ่ายเป็นเงินตามจำนวนที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกินสามหมื่นบาท

(๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ให้จ่ายในอัตราวันละไม่เกินสองร้อยบาท เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

(๔) ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ คณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

๒.๔) การคุ้มครองพยาน ปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งได้กำหนดมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

๒.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การทรมาน การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ และการเข้าถึงความยุติธรรมของผู้เสียหาย

สถานการณ์การทรมาน นับจากปี พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๖ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับคำร้องเรียนเกี่ยวกับการซ้อมทรมาน จากทั่วประเทศจำนวนกว่า ๑๓๔ คำร้อง ซึ่งเป็นการกระทำต่อบุคคล

/๑๘๘ คน...

^{๒๕} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๗

^{๒๖} พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๘ และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖

๑๘๘ คน โดย ๙๓ คนมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ข้อมูลจากศูนย์ทนายความมุสลิมได้รับคำร้องถึง ๓,๕๕๖ คำร้องที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่ง ๓๙๓ กรณีนั้นเกี่ยวกับการซ้อมทรมาน และ/หรือ การปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมระหว่างการถูกควบคุมตัว^{๒๗}

การเข้าถึงความยุติธรรมของเหยื่อการทรมาน ยังปรากฏข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ^{๒๘}

๑. การร้องเรียนของผู้ได้รับผลกระทบจากการทรมานในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ได้แก่

๑.๑ ความไม่มั่นใจของผู้ร้องเรียนว่าเมื่อร้องเรียนจะได้รับความเป็นธรรม และความปลอดภัยจากการร้องเรียน เนื่องจากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ถืออำนาจรัฐ การร้องเรียนจึงมีความเสี่ยง ประกอบกับประเทศไทยยังขาดกลไกรับข้อร้องเรียนที่เป็นอิสระและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พบว่าบางกรณี กลุ่มผู้เสียหายที่ร้องเรียนหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ถูกฟ้องกลับข้อหาแจ้งความเท็จ

๑.๒ การปฏิเสธไม่รับแจ้งความ การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีมีความติดขัดและไม่ต่อเนื่อง หรือแม้แต่ถูกบิดเบือนไป มีอุปสรรคในการทำให้ความจริงปรากฏ เพราะกลไกการสืบสวนสอบสวนปัจจุบันยังขาดความเป็นอิสระและเป็นกลาง เนื่องจากความทับซ้อนระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดและเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสอบสวนที่เป็นคนกลุ่มเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้การตรวจสอบการกระทำความผิดเป็นไปได้ยาก มาตรการลงโทษทางวินัย และทางอาญาต่อบุคคลที่ทำการละเมิด ไม่มีการขอโทษต่อสาธารณะหรือการยอมรับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและยอมรับความรับผิดชอบ

๑.๓ การเข้าถึงพยานหลักฐาน โดยเฉพาะการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ความผิดที่เกิดจากการทรมานอันปรากฏอยู่ตามร่างกายของผู้เสียหาย ประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและอุปกรณ์ในการดำเนินการ ประกอบกับรูปแบบการทรมานได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้ผ้าพันไม้แล้วทุบ การใช้ผ้าปิดใบหน้าแล้วค่อย ๆ หยดน้ำลงบนผ้า เมื่อผ้าเปียกโชก จะทำให้ผ้าติดใบหน้าทำให้หายใจ

/ไม่ออก...

^{๒๗} รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐบาลไทยต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีที่เสนอต่อสหประชาชาติ ซึ่งจัดทำโดยภาคประชาสังคม ได้แก่ มูลนิธิสมานวัฒนธรรม, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม, กลุ่มด้วยใจ จ. สงขลา, เครือข่ายผดุงธรรมเพื่อสันติ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายสิทธิมนุษยชนปัตตานี, มูลนิธิไทยเพื่อคนมีปัญหาด้านจิตและสถานะบุคคล และมีองค์กรที่สนับสนุนการจัดทำรายงานและการจัดส่งรายงานต่อคณะกรรมการฯ ได้แก่ เครือข่ายแรงงานแม่โขง, สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน, ศูนย์พิทักษ์และฟื้นฟูสิทธิชุมชนท้องถิ่น จ. เชียงใหม่, สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อเฝ้าระวังคนไร้รัฐ, มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา, สถาบันพัฒนานักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน, ศูนย์ปฏิบัติการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาประชาชนบนพื้นที่สูง (ศปส.) สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย และมูลนิธิส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

^{๒๘} โปรดดู รายงานสถานการณ์การทรมาน ปี ๒๕๕๖ โดยมูลนิธิสมานวัฒนธรรม ซึ่งวิเคราะห์จากกรณีศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น ๗๖ กรณี โดยการสัมภาษณ์จากผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ การปราบปรามยาเสพติด จำนวน ๑๐ กรณีในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยทนายความอิสระ การปราบปรามอาชญากรรมธรรมดา จำนวน ๒ กรณี โดยทนายความและอาสาสมัครนักสิทธิมนุษยชน การปราบปรามการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน ๖๐ กรณี โดยกลุ่มด้วยใจและเครือข่ายสิทธิมนุษยชน HAP การปราบปรามการชุมนุมจำนวน ๔ กรณี รวมทั้งศึกษาจากจำนวนกว่า ๓๐๐ กรณีสัมภาษณ์จากญาติที่มาร้องเรียนกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จากทำงานของมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม

ไม่ออก หรือ เรียกว่า waterboarding การใช้พลาสติกคลุมศีรษะให้ขาดอากาศหายใจ การใช้เข็มทิ่มแทงบริเวณอวัยวะเพศ การบังคับให้เปลือยกายและให้อยู่ในอากาศที่หนาวจัด การทุบด้วยของแข็งซึ่งพันด้วยผ้า เป็นต้น วิธีการดังกล่าวทำให้สามารถปิดร่องรอยการทรมานได้ดีขึ้น การตรวจหาพยานหลักฐานในร่างกายจึงทำได้ยากขึ้น

๑.๔ กรณีเหตุเกิดในพื้นที่ที่บังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง การเข้าถึงความยุติธรรมจะมีความยากลำบากขึ้น โดยเฉพาะการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๕๕๗ ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทหารควบคุมตัวบุคคลได้ไม่เกิน ๗ วัน ทำให้เกิดความสับสนเสี่ยงในการใช้อำนาจไม่ชอบเกิดการซ้อมทรมาน รวมไปถึงการบังคับให้หายสาบสูญได้ เนื่องจากขาดกระบวนการตรวจสอบและกระทำในสถานที่ลับ ทนายความไม่สามารถพบกับผู้เสียหายเพื่อสอบข้อเท็จจริงอย่างเป็นเฉพาะตัวได้ องค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หากได้รับเรื่องร้องเรียนก็ต้องแจ้งและขออนุญาตเพื่อเข้าพบซึ่งอาจใช้เวลานานถึง ๓ วัน เมื่อเกิดการซ้อมทรมาน การค้นหาพยานหลักฐานก็ยิ่งเป็นไปได้ยากลำบาก เนื่องจากวิธีการทรมานที่ปรากฏร่องรอยของบาดแผลบางอย่าง เช่น การทุบตี เตะ ต่อย กระแทบ จี้ด้วยกระแสไฟฟ้า หากควบคุมตัวเป็นระยะเวลานาน ร่องรอยบาดแผลมักหายไปตามระยะเวลา ตัวอย่างเช่น หากถูกควบคุมตัวตามกฎอัยการศึกและมีการทรมานเกิดขึ้นในสองถึงสามวันแรก เมื่อครบระยะเวลาเจ็ดวันร่องรอยบาดแผลส่วนใหญ่จะหายไป หรือหากผู้เสียหายถูกควบคุมตัวต่อตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ หรือถูกดำเนินคดีและฝากขัง การนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาตรวจสอบและพบแพทย์ยิ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ เมื่อผู้ต้องสงสัยเป็นทหาร ที่มีการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทหาร ทำให้สิทธิของผู้เสียหายถูกจำกัด เนื่องจากไม่อาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลได้เอง หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมได้^{๒๙} ทำให้การตรวจสอบทำได้ไม่เต็มที่ อีกทั้ง กระบวนการยุติธรรมของทหารนั้น ยังมีปัญหาเรื่องความเป็นอิสระและเป็นกลางของผู้ที่ทำหน้าที่ด้านตุลาการ จึงเสี่ยงต่อการที่ผู้กระทำผิดจะลอยนวลพ้นผิด

๒. การชดเชยเยียวยาภายใต้กลไกปัจจุบันยังไม่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ และครอบคลุมการเยียวยาในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม การชดเชยสินไหมทดแทน การบำบัดฟื้นฟูสภาพ การทำให้พอใจ และหลักประกันว่าจะไม่เกิดขึ้นอีก เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะในเรื่องการฟื้นฟูและการชดเชยผลกระทบทางร่างกายและจิตใจจากการถูกกระทำทรมานอย่างเป็นระบบ การเรียกค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ก็ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากผู้เสียหายที่จะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนจะต้องเป็นผู้เสียหายในความผิดทางอาญาที่กำหนดในบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติเท่านั้น

/การดูแล...

^{๒๙} พระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลทหารพ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๔๙ “ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาล ทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทน ศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๓ ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์”

การดูแลทางการแพทย์และสุขภาพจิตที่ยังมีความไม่เหมาะสม บุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขยังขาดความเข้าใจเรื่องผลกระทบจากการทรมาน แพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ปกติในสถานพยาบาลมักไม่ให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายและการตรวจรักษาอย่างละเอียด

ปัญหาการไม่สามารถบำบัดฟื้นฟูศักดิ์ศรี สุขภาพ และการพึ่งตนเองอย่างเต็มที่ได้นั้นเนื่องมาจากการขาดบุคลากรที่เข้าใจและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการบำบัดฟื้นฟูเหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากการทรมาน ทั้งนี้ ผลกระทบจากการทรมาน อาจมีอาการเครียดจากเหตุการณ์ร้ายแรง (Post Traumatic Stress Disorder : PTSD) โรควิตกกังวล วิตกกังวล รู้สึกผิด หวาดระแวง สับสน นอนไม่หลับ ฝันร้าย และสูญเสียความทรงจำ ผู้ที่ถูกซ้อมทรมานบ่อยครั้งที่จะไม่เต็มใจเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องประสบการณ์เลวร้าย เกิดความท้อถอยที่จะค้นหาความช่วยเหลือในสิ่งที่ตนเองต้องการ ฯลฯ^{๓๐}

สถานการณ์การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ สถานการณ์การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญในประเทศไทยนั้น ยังคงน่าเป็นห่วงไม่ต่างไปจากสถานการณ์การทรมาน โดยนับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ปรากฏข้อมูลจากรายงานของคณะทำงานว่าด้วยการบังคับหรือทำให้หายสาบสูญโดยถูกบังคับ ซึ่งเป็นกลไกภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน ในช่วงเวลาระหว่าง ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ถึง ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ระบุว่ามีการร้องเรียนจากประเทศไทยสำหรับคดีผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญที่ยังค้างค้ำในมือคณะทำงานฯ จนสิ้นสุดเวลาดำเนินการตรวจสอบอยู่ถึง ๘๑ กรณี^{๓๑} รวมถึงกรณีของนายพลละจี หรือ บิลลี่ รักจงเจริญ นักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่หายตัวไปเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๗ ด้วย^{๓๒} ทั้งนี้ ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการบังคับให้หายสาบสูญในอดีตนั้น ส่วนใหญ่ คือ นักการเมือง หรือผู้ที่มีความเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง หรือคัดค้านผู้มีอำนาจรัฐ หรือแกนนำกลุ่มเคลื่อนไหว หรือนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน (Human Rights Defender) แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายของรัฐ ๒ ประการที่ส่งผลโดยตรงให้เกิดบรรยากาศที่นำไปสู่การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ได้แก่ การปราบปรามการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของไทย และนโยบายสงครามยาเสพติด ในปี ๒๕๕๖^{๓๓}

สำหรับการเข้าถึงความยุติธรรมของเหยื่อจากการบังคับให้หายสาบสูญนั้น ไม่ต่างไปจากกรณีของการทรมานมากนัก กล่าวโดยสรุปคือ การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญยังไม่ถูกกำหนดเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายไทย หากไม่พบร่างกายผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญก็ไม่อาจฟ้องคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นได้ และอาจส่งผลต่อความเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายของญาติ ซึ่งไม่อาจเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีตามมาตรา ๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ และในเชิงกระบวนการสืบสวนสอบสวน

/หาความจริง...

^{๓๐} โปรดดู รายงานการศึกษาผลกระทบจากการทรมาน : Social Support for Detainee's Families in Songkla Prison Center Torture Affected โดย กลุ่มด้วยใจ จังหวัดสงขลา

^{๓๑} UNOHCHR, Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances, A/HRC/27/49, 04/08/2014, P.14

^{๓๒} ดู เอกสาร A/HRC/WGEID/103/1 รายงานการประชุม สมัยที่ 103 วันที่ 7-16 May 2014 เข้าถึงได้จาก

<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Disappearances/Pages/Annual.aspx>

^{๓๓} โปรดดู การบังคับบุคคลให้สูญหายในประเทศไทย โดยมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ , ๒๕๕๕

หาความจริงและการดำเนินคดีกับผู้รับผิดชอบก็ประสบความล้มเหลว ซึ่งที่ผ่านมา กรณีที่มีการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ที่ไม่สามารถนำไปสู่การฟ้องร้องหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ สำหรับการเยียวยาเหยื่อ เช่น ค่าชดเชยที่มีอย่างจำกัดมาก ฯลฯ และการคุ้มครองพยานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร^{๓๔}

๒.๑.๓ สารสำคัญของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากอำนาจรัฐและกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน และหลายกรณีพบว่าผู้เสียหายบางรายถูกซ้อมทรมานก่อนมีการบังคับให้หายสาบสูญ การกระทำความผิดทั้งสองกรณีดังกล่าว จึงมีความต่อเนื่องใกล้ชิดกัน และอนุสัญญาทั้งสองก็มีพันธกรณีที่คล้ายคลึงกันหลายประการ อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับนั้นถูกพัฒนาขึ้นภายหลังจากอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ จึงอาจจะมีรายละเอียดในเชิงการป้องกันที่มากกว่า แต่โดยหลักการแล้วอนุสัญญาทั้งสองฉบับไม่ได้ขัดแย้งกัน โดยสารสำคัญของอนุสัญญาฯ สรุปได้ดังนี้

๑) สิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกกระทำการทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) และไม่สามารถทำการเพิกถอน/รอนสิทธิได้ (Non-derogable Rights) รัฐภาคีของอนุสัญญาไม่อาจยกพฤติการณ์หรือสถานการณ์พิเศษใด ไม่ว่าจะเป็นภาวะสงคราม หรือสภาพคุกคามที่จะเกิดสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใดขึ้นมาเป็นข้ออ้างสำหรับการทรมาน^{๓๕} หรือการกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยการถูกบังคับได้^{๓๖}

คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน กล่าวว่า หลักการห้ามทรมานเป็นกฎหมายอันไม่อาจเพิกถอนหรือรอนสิทธิได้ (non-derogable) ภายใต้อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ข้อ ๒ (๒) โดยเน้นย้ำว่าไม่มีพฤติการณ์พิเศษใด ๆ ที่รัฐจะยกขึ้นมาอ้างเพื่อกระทำการทรมานภายในประเทศได้ ไม่ว่าจะเป็นภาวะสงคราม หรือสภาพคุกคามที่จะเกิดสงคราม การขาดเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ หรือสภาวะฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด ซึ่งรวมถึงการก่อการร้ายใด ๆ หรืออาชญากรรมรุนแรง และความขัดแย้งกันทางทหารทั้งภายในและระหว่างประเทศ คณะกรรมการต่อต้านการทรมานยังกล่าวอีกว่า การนิรโทษกรรมและการยกเว้น

/การลงโทษ...

^{๓๔} โปรดดู การบังคับบุคคลให้สูญหายในประเทศไทย โดยมูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ , ๒๕๕๕ และข้อสังเกตส่งท้ายสำหรับรายงานฉบับแรกของประเทศไทย โดยคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน (CAT/C/THA/1) ในการประชุมครั้งที่ 1214 และ 1217 เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๗ (CAT/C/SR.1214 และ 1217)

^{๓๕} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๒ (๒)

^{๓๖} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑ (๒)

การลงโทษต่อการกระทำที่ทราม เป็นการละเมิดต่อหลักที่ไม่อาจเพิกถอนหรือรอนสิทธิได้ (Principle of non-derogability)^{๓๗}

๒) ขอบเขตของความผิด

ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี^{๓๘} และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๓๙} กำหนดให้รัฐภาคีประกันว่า “การทรมานทั้งปวง” และ “การหายสาบสูญโดยถูกบังคับ” จะถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในของรัฐ และมีการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำ

๒.๑) การกำหนดความผิดตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี อนุสัญญาฯ ได้กล่าวถึงการกระทำที่เข้าข่ายเป็นความผิดตามอนุสัญญาฯ อยู่ ๒ ลักษณะ คือ การทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

ในการกำหนดฐานความผิดนั้น คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน มีความเห็นว่าการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาของแต่ละรัฐนั้น ให้ยึดองค์ประกอบของคำนิยามคำว่า “การทรมาน” ในข้อ ๑ และข้อกำหนดในข้อ ๔ ของอนุสัญญาฯ เป็นอย่างน้อย^{๔๐} และคณะกรรมการฯ ยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า นิยามที่กว้างขวางตามกฎหมายในประเทศจะช่วยส่งเสริมวัตถุประสงค์และเป้าหมายของอนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึงมาตรฐานตามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ เป็นอย่างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จุดมุ่งหมายและเป้าประสงค์ของข้อ ๑ ไม่ได้มุ่งใช้ที่คนละส่วนตนเพื่อคาดเดาแรงจูงใจของผู้กระทำผิด หากแต่เป็นการใช้หลักเหตุผลที่เป็นกลางเพื่อพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งสำคัญคือการสืบสวนสอบสวน และระบุความรับผิดชอบของผู้ที่อยู่ในสายบังคับบัญชา เช่นเดียวกับผู้กระทำผิดโดยตรง^{๔๑}

ดังนั้น การกำหนดความผิดตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน มีดังต่อไปนี้

/๒.๑.๑) ฐานความผิด...

^{๓๗} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008, para.5.

^{๓๘} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๔

^{๓๙} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๔ และ ๗

^{๔๐} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008, para.8.

^{๔๑} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008, para.9.

๒.๑.๑) ฐานความผิดการกระทำความผิด

“การทรมาน” ปรากฏคำนิยามตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๑. ว่า “การทรมาน” หมายถึง “การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจ ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะให้ไดมาซึ่งข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น หรือจากบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ หรือเป็นการข่มขู่ให้กลัว หรือเป็นการบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลใดใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด เมื่อความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานนั้นกระทำโดยหรือด้วยการข่มขู่ หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานของรัฐหรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรืออันเป็นผลปกติจากหรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย”

อย่างไรก็ตาม ความหมายของการ “ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรืออันเป็นผลปกติจาก หรืออันสืบเนื่องมาจากการลงโทษทั้งปวงที่ชอบด้วยกฎหมาย” ยังเป็นประเด็นถกเถียงทางด้านสิทธิมนุษยชนว่าเป็นการทรมานหรือไม่ และควรได้รับการยกเลิกหรือไม่ เช่น การประหารชีวิต หรือการโบยด้วยแส้ ซึ่งเป็นการให้อำนาจการตีความขึ้นอยู่กับอธิปไตยของรัฐภาคีแต่ละรัฐ ซึ่งตามข้อพิจารณาของผู้เสนอรายงานพิเศษมีความเห็นว่า ในประชาคมระหว่างประเทศส่วนใหญ่ต่างแสดงจุดยืนที่คล้ายกัน คือ การลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ดังนั้น หากกฎหมายภายในรัฐที่กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบการทรมานสำหรับการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายที่มีลักษณะขัดต่อหลักสากลของสหประชาชาติแล้ว ย่อมจะเป็นการละเมิดต่ออนุสัญญาต่อต้านการทรมานด้วยเช่นกัน และเห็นว่า การลงโทษที่กระทำต่อร่างกาย (Corporal punishment) ถือเป็นการกระทำความผิดได้เนื่องจากคำจำกัดความของการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว ควรอยู่ในบริบทของแนวปฏิบัติสากลมากกว่ากฎหมายภายในรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน^{๔๒}

คณะกรรมการต่อต้านการทรมานมีความเห็นในประเด็นเรื่องการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในกรณีของประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษตามกฎหมายอิสลาม โดยการลงโทษต่อร่างกายที่ถือเป็นการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมายภายในรัฐ โดยเฉพาะการลงโทษด้วยการเฆี่ยนตี และการตัดแขนขา เป็นการละเมิดต่ออนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ในข้อ ๑ และข้อ ๑๖^{๔๓} และผู้เสนอรายงานพิเศษได้กล่าวย้ำว่า การลงโทษทางร่างกายไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใด เป็นการขัดต่อหลักการห้ามทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี^{๔๔}

/จากนิยาม...

^{๔๒} Nigel S. Rodley, Report of the Special Rapporteur, E/CN.4/1997/7, 1997.

^{๔๓} United Nations Document, Observations on Saudi Arabia, CAT/C/CR/28/5, 12 June 2002, p.2.

^{๔๔} United Nations Document, General Assembly : 60th session, A/60/316, 30 August 2005, paras.18-28.

จากนิยามของการทรمانดังกล่าว สามารถแยกองค์ประกอบความผิดของการทรمانได้เป็น ๓ ประการ คือ (๑) การกระทำ (๒) มูลเหตุจูงใจ และ (๓) ผู้กระทำ

(๑) การกระทำ เป็นการกระทำหรืองดเว้นกระทำการ ที่ “เจตนา” คือ ประสงค์ต่อผล หรือ ย่อมเห็นเห็นผลที่จะก่อให้เกิด “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรمانอย่างสาหัส (severe pain or suffering) ไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจ” คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ในเรื่องยุติการทรمان ได้ยกตัวอย่างการกระทำที่ถือว่าการทรمان ได้แก่ การตี การถอดเล็บ การเผาผลาญไฟ การจี้ด้วย กระแสไฟฟ้า การแขวนร่างกาย การทำให้ขาดอากาศหายใจ การบังคับให้อยู่ในแสงสว่าง ในภาวะเสียงดัง ในที่มีความร้อนหรือความหนาว การละเมิดทางเพศ เช่น การข่มขืน หรือการละเมิดทางเพศอื่น ๆ การบังคับ ให้ใช้ยาในระหว่างการถูกคุมขังหรือสถานบำบัดโรคทางจิตเวช การบังคับไม่ให้พัก ให้อดนอน หรือให้อดอาหาร การขาดสุขอนามัยที่ดีพอ การไม่ได้รับการรักษาพยาบาล การขังเดี่ยว หรือการทำให้ไม่มีความรู้สึก การควบคุม ตัวในสถานที่ที่ไม่สามารถระบุถึงสถานที่หรือเวลาได้ การข่มขู่ว่าจะทรمانหรือฆ่าญาติ การปล่อยทิ้งหรือการขู่ ด้วยการจำลองการถูกฆ่า^{๔๕}

(๒) เจตนาพิเศษ คือ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ๑. ข้อมูลข่าวสารจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือ ๒. คำรับสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือ ๓. เป็นการลงโทษบุคคลจากการกระทำหรือถูกสงสัยว่า กระทำ ของบุคคลนั้นเองหรือบุคคลที่สาม หรือ ๔. เป็นการข่มขู่ให้บุคคลกลัว หรือ ๕.การขู่ใช้บุคคลนั้นหรือ บุคคลที่สาม หรือ ๖ เป็นการกระทำเพราะเหตุใด ๆ บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะในรูปแบบใด

(๓) ผู้กระทำ เป็นการ “กระทำโดย หรือด้วยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ ของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ (other person acting in an official capacity)”

ความยินยอมทางอ้อมก็ถือว่าเป็นความผิด ตามความเห็นของคณะกรรมการต่อต้านการ ทรمان ในการให้ความเห็นต่อรายงานประเทศอาเซอร์ไบจาน (Azerbaijan) ว่า การกำหนดโทษของ การทรمانของประเทศอาเซอร์ไบจาน (Azerbaijan) นั้น มีเนื้อหาไม่เป็นไปตามข้อ ๑ ของอนุสัญญาต่อต้าน การทรمانฯ อย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่ครอบคลุมถึงความผิดของการกระทำทรمانที่เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งแสดงความ ยินยอมทางอ้อมให้มีการกระทำทรมาน^{๔๖}

๒.๑.๒) กระทำอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือการประตบัติ หรือการลงโทษที่ย่ำยศักดิ์ศรี นั้น ในข้อบทที่ ๑๖ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ กำหนดให้รัฐป้องกันไม่ให้มีการกระทำอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการประตบัติ หรือการลงโทษที่ย่ำยศักดิ์ศรีที่ไม่ถึงกับเป็นการทรมาน เมื่อการกระทำนั้น กระทำด้วยความยุยง หรือความยินยอม หรือความรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ /ในตำแหน่ง...

^{๔๕} คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ยุติการทรมาน แสงสว่างการชดเชยให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน พิมพ์โดย Redress Trust แปลจัดพิมพ์ ภาษาไทยโดยมูลนิธิสันติวัฒนธรรม, หน้า ๑๐

^{๔๖} United Nations Documents, Conclusion and Recommendations on Azerbaijan, CAT/C/CR/30/1, 14 May 2003, para.5(b).

ในตำแหน่งทางการ แต่ต่างจากการกระทำที่รุนแรงที่อนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดให้การกระทำในลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา ทั้งอนุสัญญาฯ ก็ได้คำนิยามไว้ชัดเจน เนื่องจากต้องพิจารณาจากลักษณะของการกระทำ ระดับความรุนแรง และปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้น การจะพิจารณาความแตกต่างระหว่างการกระทำที่ถือเป็น “การทรมาน” และกระทำอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการประตักตี หรือการลงโทษที่ย่ำยีศักดิ์ศรีที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการทรมาน อาจดูได้จากแนวความเห็นและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ผู้รายงานพิเศษและข้อพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิในทางระหว่างประเทศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- คดี Hajrizi Dzemail et al v. Yugoslavia^{๔๗} ซึ่งมีการเผาและทำลายบ้านเรือนของเหยื่อโดยกลุ่มคนที่ขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ ทำให้เหยื่อไม่มีบ้านอยู่อาศัยและต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในที่อพยพของชาว Roma และมีการทุบตีเหยื่อด้วยไม้หรือเหล็กที่ศีรษะ ลำตัว และที่เท้า โดยเจ้าพนักงานรัฐมิได้ใส่ใจและป้องกันมิให้การกระทำดังกล่าวเกิดขึ้น คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ได้มีคำวินิจฉัยว่า การเพิกเฉยหรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าพนักงานรัฐดังกล่าว ถือเป็นการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีตามความหมายของข้อ ๑๖ (๑) ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน

- ประเทศแคนาดา ในกรณีที่เจ้าพนักงานรัฐใช้กำลังทางอาวุธที่ไม่เหมาะสม โดยการใช้อาวุธและอาวุธทางเคมีในการปราบปรามฝูงชน^{๔๘} และประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีการกักขังผู้ถูกคุมขังไว้กับเก้าอี้ เป็นต้น^{๔๙} คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ได้มีความเห็นว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดข้อ ๑๖ ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ แต่ไม่ได้ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเป็นการกระทำทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

- คดี Greek Case^{๕๐} ซึ่งเหยื่อได้ถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเอเธนส์ด้วยเหตุผลทางการเมือง มีการลงโทษที่เรียกว่า “falanga” ที่ใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การตีที่เท้าด้วยไม้หรือท่อนเหล็ก คดีนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป ได้พิจารณาว่า เป็นการกระทำทรมานและการปฏิบัติที่มีขอบโดยคณะกรรมการได้ให้อำนาจประกอบของคำนิยามการทรมานในคดีนี้ว่า การทรมานประกอบด้วยการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี และอธิบายว่า การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม ครอบคลุมถึงการปฏิบัติโดยเจตนาทำให้ได้รับความรุนแรงทางกายหรือจิตใจ โดยไม่อาจยกสถานการณ์ใด ๆ ขึ้นอ้างได้ อีกทั้งการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมยังมีความมุ่งประสงค์เพื่อให้ได้รับข้อมูลหรือคำรับสารภาพ จึงเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป

/-คดี Ireland...

^{๔๗} United Nations Document, Decision on Dzemail et al v. Yugoslavia, CAT/C/29/D/161/2000, 2 December 2002.

^{๔๘} United Nations Document, Concluding Observations on Canada, CAT/C/CR/34/CAN, 2004.

^{๔๙} United Nations Document, Concluding Observations on U.S.A., A/55/44, 2000 and CAT/C/USA/CO/2, 2006.

^{๕๐} Greek Case, European Court of Human Rights, 1969.

- คดี Ireland v. The United Kingdom Case^{๕๑} ซึ่งเป็นการกระทำของรัฐบาลสหราชอาณาจักร ในการปราบปรามผู้ต่อต้านทางการเมืองในไอร์แลนด์เหนือ และกลุ่ม The Irish Republican Army (IRA) โดยใช้กำลังอาวุธเข้าจับกุม คุมขัง ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากกว่า ๑,๑๐๐ คน และมีการใช้เทคนิควิธีการสอบสวนใน ๕ ลักษณะ ได้แก่ ๑) การบังคับให้ยืนข้างกำแพงและยกมือขึ้นเหนือศีรษะ กางแขนออกและยืนด้วยนิ้วเท้าเป็นระยะเวลานาน ๒) การให้แบกกระเป๋าสีดำไว้เหนือศีรษะและให้รักษากระเป๋านั้นไว้ตลอดเวลา ยกเว้นช่วงเวลาการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ๓) การให้อยู่ในห้องที่มีเสียงดังและรบกวนอย่างต่อเนื่อง ๔) การบังคับให้อดนอนในช่วงเวลาการสอบสวน ๕) การทำให้ไม่ได้รับอาหารและน้ำดื่มในระหว่างคุมขัง คดีนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป วินิจฉัยว่า การปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการสอบสวนดังกล่าวถือเป็นการทรมาน โดยมองว่าจุดมุ่งหมายของวิธีการสอบสวนดังกล่าวเป็นลักษณะของการทำให้ไม่ได้รับความรู้สึกไม่ว่าทางกายหรือใจ หรือเป็นวิธีการโน้มน้าวไปในทางที่ผิดเพื่อทำลายความตั้งใจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ อย่างไรก็ตาม ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป มีความเห็นแตกต่างจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน โดยศาลมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า การปฏิบัติโดยใช้วิธีการสอบสวนดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี แต่ไม่ใช่การทรมาน โดยให้เหตุผลว่า การทรมาน หมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่มีรูปแบบความรุนแรงพิเศษ (special stigma)

- ในคู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ยุติการทรมาน แสวงหาการชดเชยให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน ได้ยกตัวอย่างของการกระทำเช่นนี้ เช่น การบังคับให้นอนล่อล่ในห้องขัง การเปิดไฟให้สว่างตลอด ๒๔ ชั่วโมง โดยอ้างว่าเป็นระเบียบ เป็นต้น^{๕๒}

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติ ซึ่งตั้งขึ้นตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้พิจารณาความแตกต่างระหว่าง “การทรมาน” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี” ว่า “ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ วัตถุประสงค์ และระดับการใช้กำลังประกอบ” ซึ่งตรงกับความเห็นของ Nigel Rodley ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) การทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความสัมพันธ์กับระดับความเจ็บปวดและทรมานทุกข์ทรมาน ๒) การทรมานของเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ๓) สถานภาพของผู้กระทำความผิดต้องเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป และคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ก็เห็นพ้องกับหลักการแบ่งคำจำกัดความดังกล่าว^{๕๓}

คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน เห็นว่า “กระทำความโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” ตามมาตรา ๑๖ นี้ ไม่อาจแบ่งแยก แต่อิงอาศัย และมีความสัมพันธ์กับ

/การทรมาน...

^{๕๑} Ireland v. The United Kingdom, European Court of Human Rights, 1976.

^{๕๒} คู่มือสำหรับเจ้าพนักงานของรัฐ ยุติการทรมาน แสวงหาการชดเชยให้แก่ผู้รอดชีวิตจากการทรมาน พิมพ์โดย Redress Trust แปลจัดพิมพ์ภาษาไทยโดยมูลนิธิพัฒนาวัฒนธรรม, หน้า ๑๑

^{๕๓} Christian M. De Vos, Mind the Gap : Purpose, Pain, and the Difference between Torture and Inhuman Treatment, p.4.

การทรมาน ภาระหน้าที่ในการป้องกันการกระทำอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมฯ ในทางปฏิบัติจึงคาบเกี่ยว และสอดคล้องกับภาระที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดการทรมาน ประสบการณ์ในระดับสากลแสดงให้เห็นว่า การก่อให้เกิดการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมฯ บ่อยครั้งนำไปสู่การทำให้เกิดการทรมาน ดังนั้น การใช้ มาตรการป้องกันการทรมานจะต้องนำมาใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมฯ ด้วย และแม้ข้อ ๑๖ ของอนุสัญญาฯ จะระบุให้ใช้มาตรการ “โดยเฉพาะอย่างยิ่ง” ที่ระบุไว้ในข้อ ๑๐ – ๑๓ แต่ก็ ไม่ได้จำกัดการป้องกันที่มีประสิทธิภาพอื่น ๆ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ยกตัวอย่างเรื่องการชดเชย ตามข้อ ๑๔ นอกจากนี้คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาว่าการปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมฯ เป็นข้อห้ามเด็ดขาดที่ไม่อาจ เพิกถอนสิทธิได้ (non - derogable) ภายใต้อนุสัญญาด้วย^{๕๔}

๒.๒) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ

นิยาม “การหายสาบสูญโดยถูกบังคับ” ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคน จากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑. กำหนดนิยามว่า “การหายสาบสูญโดยถูกบังคับ” หมายถึง “การ จับกุม กักขัง ลักพาตัว หรือการกระทำในรูปแบบใด ๆ ก็ตามที่เป็นการจำกัดเสรีภาพโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคล หรือกลุ่มบุคคลซึ่งดำเนินการโดยได้รับการอนุญาต การสนับสนุนหรือการยอมรับโดยปริยายของรัฐ ตามมาด้วย การปฏิเสธที่จะยอมรับว่าได้มีการจำกัดเสรีภาพ หรือการปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคลที่หายสาบสูญซึ่ง บุคคลดังกล่าวตกอยู่ภายนอกคุ้มครองกฎหมาย”

จากนิยามดังกล่าว สามารถแยกองค์ประกอบความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญได้ ดังนี้

(๑) การกระทำ คือ (ก) การจำกัดเสรีภาพ โดยการจับกุม กักขัง ลักพาตัว หรือการกระทำใน รูปแบบใด ๆ ก็ตามที่เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล และ (ข) ปฏิเสธที่จะยอมรับว่าได้มีการจำกัดเสรีภาพ หรือ การปกปิดชะตากรรม หรือที่อยู่ของบุคคลที่หายสาบสูญ ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับการคุ้มครองของ กฎหมาย

(๒) ผู้กระทำ จำกัดเฉพาะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของ (ก) เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ (ข) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งดำเนินการโดยได้รับอนุญาต การสนับสนุนหรือการยอมรับโดยปริยายจากรัฐ

เรื่องผู้กระทำนี้ มีข้อสังเกตตามมติที่ประชุมใหญ่สมัชชาแห่งสภายุโรป (Parliamentary Assembly of Council of Europe) ที่ ๑๔๖๓ (๒๐๐๕) ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะสำหรับการให้คำจำกัดความ การบังคับให้หายสาบสูญตอนหนึ่งว่า ควรครอบคลุมถึงการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐ

/(non-state...

^{๕๔} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008, para.3.

(non-state actors) ด้วย เช่น กลุ่มติดอาวุธผิดกฎหมาย (paramilitary groups) กลุ่มล่าสังหาร (death squads) กลุ่มกบฏ (rebel fighters) หรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรม (organised criminal groups)^{๕๕}

ประเด็นการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐนี้ มีตัวแทนหลายประเทศเสนอให้แทรกประเด็นนี้ไว้ในคำจำกัดความด้วย เพื่อให้เป็นความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานของรัฐและสอดคล้องกับคำจำกัดความตามธรรมนูญศาลอาญาระหว่างประเทศที่ครอบคลุมถึงกรณีนี้ด้วย ซึ่ง Mr. Bernard Kessedijan ประธานคณะทำงานพิจารณาบัญญัติของร่างอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ได้ให้ความเห็นว่า รัฐควรมีมาตรการที่เหมือนกันสำหรับจัดการกับความผิดอาญา ฐานบังคับให้หายสาบสูญที่กระทำโดยองค์กร กลุ่มบุคคล หรือบุคคลธรรมดา ซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐอยู่แล้ว^{๕๖} อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอให้มีการระบุถึงพันธกรณีของรัฐเกี่ยวกับการบังคับให้หายสาบสูญโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐไว้ต่างหาก ซึ่งข้อเสนอนี้ได้รับการสนับสนุนโดยเสียงข้างมาก จึงได้มีการกำหนดประเด็นนี้ไว้ในข้อ ๓ ของอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๕๗}

(๓) องค์ประกอบภายใน คือ ต้องมีเจตนาในการกระทำความผิด ซึ่งประธานคณะทำงานพิจารณาพิจารณาบทบัญญัติของร่างอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับได้ชี้ว่า ไม่จำเป็นต้องระบุเพิ่มเติมว่าเป็นเจตนาในการกระทำ เนื่องจากเป็นที่เข้าใจถึงเจตนาได้โดยปริยายจากคำจำกัดความอยู่แล้ว แต่ให้บันทึกไว้ว่าไม่มีระบบกฎหมายอาญาใด กำหนดให้การบังคับให้บุคคลหายสาบสูญโดยปราศจากเจตนาเป็นความผิด^{๕๘}

ส่วนการหายสาบสูญโดยถูกบังคับที่เป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติตามธรรมนูญกรุงโรมนั้น ต้องมีองค์ประกอบเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ เป็นการกระทำแบบกว้างขวางและเป็นระบบ^{๕๙}

๓) การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม

นอกจากอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน^{๖๐} และอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๖๑} กำหนดให้รัฐภาคีประกันว่า “การทรมานทั้งปวง” และ “การหายสาบสูญโดยถูกบังคับ” จะถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายภายในของรัฐแล้ว ยังต้องมีการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำด้วย

/การกำหนด...

^{๕๕} Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1463 (2005) on Enforced Disappearances, 3 October 2005, para. 10.1.1, <http://www.refworld.org/docid/43f5d47b4.html> [accessed 5 August 2015]

^{๕๖} United Nations Document, E/CN.4/2004/59, 23 February 2004, para.35.

^{๕๗} ข้อบทที่ ๓ “รัฐภาคีแต่ละรัฐต้องดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อสอบสวนการกระทำที่นิยามไว้ในข้อ ๒ ซึ่งดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การสนับสนุนหรือการยอมรับโดยปริยายจากรัฐ และนำตัวผู้ที่ต้องรับผิดชอบมาดำเนินคดี”

^{๕๘} United Nations Document, E/CN.4/2006/57, 2 February 2006, para.96.

^{๕๙} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๕

^{๖๐} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๔ (๒)

^{๖๑} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๗ (๑)

การกำหนดโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำนั้น อนุสัญญาทั้งสองฉบับไม่ได้กำหนดอัตราโทษที่ชัดเจนไว้ แต่มีการชี้ให้เห็นว่า การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้นให้อือเป็นความผิดร้ายแรง (serious offence)^{๖๒} จึงขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศเป็นสำคัญในการที่จะไปกำหนดว่าอัตราโทษระดับใดที่จะเหมาะสม โดยเทียบเคียงกับบทกำหนดโทษในความผิดร้ายแรงตามบทบัญญัติของกฎหมายภายในแต่ละประเทศ^{๖๓}

มีตัวอย่างของประเทศศรีลังกา ที่มีการกำหนดระวางโทษสำหรับการทำทรมานไว้ที่ จำคุก ๗ - ๑๐ ปี แต่คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน มีความเห็นว่าเป็นโทษที่ไม่เหมาะสม อย่างไรก็ดี ในหลายครั้ง คำตัดสินของคณะกรรมการต่อต้านการทรมานเห็นว่า การกำหนดระวางโทษระหว่าง ๖ - ๒๐ ปี มีความเหมาะสม^{๖๔} ส่วนในคู่มือต่อต้านการทรมานสำหรับผู้พิพากษาและอัยการ เสนอว่า ในกรณีที่กฎหมายในประเทศไม่กำหนดบทลงโทษของการทรมานต่างหาก หรือในกรณีที่พฤติการณ์การทรมานไม่สอดคล้องกับนิยามการทรมานตามกฎหมายในประเทศซึ่งแคบกว่านิยามของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ผู้พิพากษาและอัยการควรนำระวางโทษของอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงสุดมาใช้เพื่อกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความรุนแรงของการทรมาน^{๖๕}

๔) ความรับผิดของผู้บังคับบัญชา มีข้อแตกต่างกันระหว่างอนุสัญญาทั้งสองฉบับ กล่าวคือ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ไม่ได้กำหนดความรับผิดของผู้บังคับบัญชาไว้โดยตรง กำหนดเพียงว่า คำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือทางการไม่สามารถยกขึ้นเป็นข้ออ้างที่มีเหตุผลสำหรับการทรมานได้^{๖๖} ในขณะที่อนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ กำหนดให้รัฐภาคีต้องดำเนินการที่จำเป็นเพื่อกำหนดความผิดทางอาญาสำหรับผู้บังคับบัญชาซึ่ง (ก) ทราบหรือเจตนาละเลยข้อมูลซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า ผู้ได้บังคับบัญชาภายใต้อำนาจและการควบคุมที่มีผลของตน ได้กระทำหรือจะกระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (ข) มีอำนาจความรับผิดชอบและการควบคุมอย่างมีผลเหนือกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความผิดฐานกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (ค) ไม่ได้ดำเนินการต่าง ๆ ทั้งหมดที่จำเป็นและเหมาะสมภายใต้อำนาจของตนเพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยถูกบังคับ หรือเสนอเรื่องต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเพื่อดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดี^{๖๗}

/๕) ความรับผิด...

^{๖๒} United Nations Document, E/CN.4/2004/59, 23 February 2004, para.49.

^{๖๓} โปรดดู United Nations Document, E/CN.4/2003/71, 12 February 2003, para.38.

^{๖๔} Chris Ingelse, The UN Committee against Torture : An Assessment (The Hague, 2001) p. 341, อ้างถึง CAT/C/SR.40, para.25 ; CAT/C/SR.95, para.54 ; CAT/C/SR.61, para.25 ; CAT/C/SR.215, para.32 and 36 under D ; CAT/C/SR.37, para.27 ; CAT/C/SR.10, para.23 ; CAT/C/SR.51, para.31 ; CAT/C/SR.78, para.4 and 40 ; CAT/C/SR.141, para.66 ; CAT/C/SR.50, para.32 and 39.

^{๖๕} Conar Foley, Combating Torture : A Manual for Judges and Prosecutors (University of Essex Human Rights Center, Colchester, 2003, sohk 83.

^{๖๖} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๒ (๓)

^{๖๗} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๖ (๑) (ข)

๕) ความรับผิดชอบสำหรับการพยายามและการเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำ

ความผิด อนุสัญญาทั้งสองฉบับต่างกำหนดให้รัฐภาคีประกันว่าการพยายามกระทำความผิดและการสมรู้ร่วมคิดและการมีส่วนร่วมในการกระทำทรมานหรือบังคับบุคคลให้หายสาบสูญต้องรับผิดชอบด้วย^{๖๘}

๖) เหตุบรรเทาโทษ อนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับกำหนดให้มีเหตุบรรเทาโทษสำหรับบุคคลผู้ถูกกล่าวหาและมีส่วนช่วยให้ค้นพบ หรือช่วยเหลือการหายสาบสูญหรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด เนื่องจากอนุสัญญาดังกล่าวต้องการให้ช่วยชีวิตผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญและคลี่คลายความจริง มากกว่ามุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิด การกำหนดโทษรุนแรงโดยไม่มีเหตุในการบรรเทาโทษอาจยิ่งส่งผลร้ายต่อบุคคลผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญได้ ในขณะที่อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ไม่ได้ระบุเรื่องดังกล่าวไว้^{๖๙} อย่างไรก็ตาม ในการบรรเทาโทษนี้ มีการให้ความเห็นในการพิจารณาบทบัญญัติของร่างอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับครั้งสุดท้ายว่า ไม่ควรมีการบรรเทาโทษจนถึงขนาดเป็นการละเว้นโทษหรือนิรโทษกรรมต่อผู้กระทำความผิดนั้น^{๗๐}

๗) เหตุเพิ่มโทษ อนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับกำหนดให้มีเหตุที่ทำให้โทษหนักขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลที่หายสาบสูญเสียชีวิต หรือการกระทำให้สตรีมีครรภ์ ผู้เยาว์ ผู้พิการ หรือบุคคลที่อ่อนแอเป็นพิเศษอื่น ๆ หายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๗๑}

๘) เขตอำนาจสากล (Universal Jurisdiction)^{๗๒} เขตอำนาจสากลเป็นองค์ประกอบสำคัญในการช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้กระทำการทรมานจะหลบหนีความผิดไปยังรัฐอื่น เป็นหลักการที่ให้รัฐทุกรัฐมีอำนาจที่จะลงโทษการกระทำที่กระทบถึงผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐได้ทุกกรณีโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติของบุคคลผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และสถานที่กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อรัฐทุกรัฐได้ร่วมกันต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามประเทศ หลักอำนาจลงโทษสากล พบบ่อยในปฏิญญาระหว่างประเทศที่รัฐต่าง ๆ ร่วมกันต่อสู้เพื่อประโยชน์ทางวัฒนธรรมโดยอาศัยกฎหมายอาญา อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี^{๗๓} และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๗๔} กำหนดให้รัฐดำเนินการต่างๆ ที่ให้ตนมีเขตอำนาจเหนือความผิดเกี่ยวกับการทรมาน ในกรณีต่อไปนี้

/(ก) เมื่อความผิด...

^{๖๘} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๔ (๑) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๖ (๑) (ก)

^{๖๙} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๗

^{๗๐} United Nations Document, E/CN.4/2006/57, 2 February 2006, para.112.

^{๗๑} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๗ (๒)

^{๗๒} หลักอำนาจลงโทษสากล มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา ๗ (๒) (๒ ทวิ) และ (๓) นอกจากนี้ยังมีบัญญัติในกฎหมายอื่นอีก เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ ฯลฯ (อ้างใน คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๖, หน้า ๑๐๕)

^{๗๓} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๕ (๑)

^{๗๔} อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๙ (๑)

(ก) เมื่อความผิดเหล่านั้นเกิดขึ้นในอาณาเขตใดที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของตน หรือบนเรือหรืออากาศยาน ที่จดทะเบียนในรัฐนั้น

(ข) เมื่อผู้ถูกกล่าวหาเป็นคนชาติของรัฐนั้น

(ค) เมื่อผู้เสียหายเป็นคนชาติของรัฐนั้น หากรัฐนั้นเห็นเป็นการสมควร

เขตอำนาจศาล อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อบทที่ ๑๑ (๓) กำหนดให้บุคคลที่ถูกดำเนินคดีฐานกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยถูกบังคับ จะต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมต่อหน้าศาลที่มีอำนาจ อิสระและเป็นกลาง หรือศาลที่จัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งเป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทั่วไปเท่านั้น (ordinary court) ศาลทหารไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ประการใด^{๗๕}

ในปฏิญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ค.ศ. ๑๙๔๘ (Declaration on the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)^{๗๖} ซึ่งเป็นตราสารที่สหประชาชาติตราขึ้นก่อนการตรานุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับทุกรัฐแต่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย ในข้อ ๑๖ (๒) ของปฏิญญาดังกล่าว กำหนดให้ผู้กระทำความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญต้องถูกนำตัวขึ้นสู่การพิจารณาของศาลปกติ (ordinary courts) ไม่ใช่ศาลพิเศษอื่นใด (special tribunal) โดยเฉพาะที่มีศาลทหาร (military courts)^{๗๗}

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตตามมติที่ประชุมใหญ่สมัชชาแห่งสภายุโรป (Parliamentary Assembly of Council of Europe) ที่ ๑๔๖๓ (๒๐๐๕) ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะว่า การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญต้องดำเนินการในศาลที่มีเขตอำนาจทั่วไปเท่านั้น (courts of general jurisdiction) ไม่ใช่ศาลทหาร (military courts)^{๗๘}

๙) อายุความ อนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่ารัฐภาคีต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อประกันว่าอายุความในการพิจารณาความอาญามีกำหนดที่ยาวและเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิด และเริ่มนับตั้งแต่การกระทำความผิดฐานกระทำให้บุคคลหายสาบสูญโดยถูกบังคับยุติลง โดยคำนึงถึงลักษณะที่ต่อเนื่องของความผิดดังกล่าว^{๗๙}

/ส่วนอนุสัญญา...

^{๗๕} United Nations Document, E/CN.4/2004/59, 23 February 2004, para.93.

^{๗๖} United Nations General Assembly 92nd plenary meeting, A/RES/47/133, 18 December 1992

^{๗๗} Article 16 (2) They shall be tried only by the competent ordinary courts in each State, and not by any other special tribunal, in particular military courts.

^{๗๘} Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 1463 (2005) on Enforced Disappearances, 3 October 2005, para. 10.3.6, <http://www.refworld.org/docid/43f5d47b4.html> [accessed 5 August 2015]

^{๗๙} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๘

ส่วนอนุสัญญาต่อต้านการทรมานนั้นไม่ได้กล่าวถึงอายุความไว้โดยตรง อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการต่อต้านการทรมานมีความเห็นและข้อสังเกตเชิงสรุปต่อรายงานฉบับแรกของประเทศไทย (Concluding observations on the initial report of Thailand) ในข้อ ๙ (ค) ว่ารัฐภาคีควรดำเนินการให้แน่ใจว่าการกระทำที่นำไปสู่การทรมานไม่มีอายุความ^{๘๐}

๑๐) การร้องเรียน และการสืบสวนสอบสวน อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ เรียกร้องให้รัฐประกันสิทธิของผู้เสียหายในการร้องเรียน และต้องมีการพิจารณาข้อร้องเรียนโดยพลันและเป็นกลาง รวมถึงต้องมีการสืบสวนสอบสวนโดยพลันและโดยปราศจากความลำเอียงด้วย รวมทั้งประกันว่าผู้ร้องเรียนและพยานจะได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการประทุษร้ายหรือข่มขู่ให้หวาดกลัวทั้งปวง อันเป็นผลจากการร้องเรียนหรือการให้พยานหลักฐานของบุคคลนั้น ซึ่งอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ขยายการคุ้มครองรวมถึงญาติ ทนายความ ตลอดจนบุคคลอื่นๆที่มีส่วนร่วมในการสอบสวนด้วย^{๘๑}

ผู้รายงานพิเศษ ให้คำแนะนำว่า รัฐจะต้องดำเนินการสอบสวนเสมอ เมื่อผู้ถูกคุมขัง หรือญาติหรือทนายความได้ยื่นคำร้องทุกข์หรือคำร้องเรียนเกี่ยวกับการทรมาน และคำร้องเรียนดังกล่าวจะต้องได้รับการตอบสนองในทันที โดยต้องมีการสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ที่เป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับคดีที่บุคคลที่อ้างว่าตกเป็นเหยื่อของการทรมานกำลังถูกดำเนินการสอบสวนหรือถูกฟ้องร้องอยู่^{๘๒}

๑๑) การห้ามส่งกลับ (Non-refoulement) รัฐภาคีไม่สามารถขับไล่ ส่งกลับ หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐอื่นได้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะตกอยู่ภายใต้อันตรายที่จะถูกทรมาน^{๘๓} หรือการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ^{๘๔}

๑๒) การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ความผิดตามอนุสัญญาทั้งสองฉบับถือเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และมีสิทธิที่จะถือเอาอนุสัญญานี้เป็นพื้นฐานทางกฎหมายในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างรัฐภาคี โดยอนุสัญญามีให้ถือว่าความผิดดังกล่าวเป็นความผิดทางการเมือง^{๘๕}

/รัฐซึ่งพบ...

^{๘๐} United Nations Document, Concluding observations on the initial report of Thailand, CAT/C/THA/CO/1, 16 May 2014.

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FCO%2FTHA%2FCO%2F1&Lang=en

^{๘๑} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๑๒ และ ๑๓ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิพลเมือง ข้อ ๑๖

^{๘๒} United Nations Documents, A/56/156, General Assembly of 56th session on human rights questions: Implementation of human rights instruments, 3 July 2001.

^{๘๓} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๓ (๑)

^{๘๔} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๖ (๑)

^{๘๕} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๘ และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๓

รัฐซึ่งพบตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามที่ระบุในอนุสัญญาในอำนาจรัฐตน รัฐสามารถเลือกพิจารณาแนวทางใดแนวทางหนึ่งจาก ๒ ทางเลือก คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือเลือกที่จะไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่ดำเนินคดีเอง ตามหลักการ “aut dedere aut judicare” อย่างไรก็ตาม ในการเปิดโอกาสให้รัฐเลือกเช่นนี้ หากรัฐใช้เวลาในการตัดสินใจล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลแล้ว ก็อาจจะเป็นการละเมิดต่อพันธกรณีดังกล่าวได้ และในอนุสัญญาคุ่มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ กำหนดให้รัฐไม่จำเป็นต้องส่งผู้ร้ายข้ามแดน หากมีมูลเหตุเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า คำขอนั้นกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคล เพราะเหตุผลในเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมบางกลุ่ม หรือการปฏิบัติตามคำขอจะก่ออันตรายให้แก่บุคคลดังกล่าวเพราะเหตุดังที่กล่าวมา^{๔๖}

๑๓) มาตรการป้องกัน อนุสัญญาการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ กำหนดให้มีมาตรการในการป้องกันการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากกว่า เช่น ห้ามการควบคุมตัวในสถานที่ลับ^{๔๗} การบันทึกข้อมูลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ^{๔๘} สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของญาติผู้หายสาบสูญและหลักประกันในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว^{๔๙} ในขณะที่อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ไม่ได้ระบุเรื่องดังกล่าวไว้ แต่ในข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน มีข้อเรียกร้องสม่ำเสมอให้นำมาตรการอันเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาใช้ อาทิ การกำกับให้เจ้าหน้าที่ลงทะเบียนผู้ถูกควบคุมตัว สิทธิที่จะได้รับแจ้งสิทธิของตน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นอิสระโดยพลัน การได้รับการรักษาพยาบาลที่เป็นอิสระ และการติดต่อญาติ การกำหนดให้มีกลไกอย่างเป็นกลางเพื่อตรวจสอบและเข้าเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัว และการที่ผู้ถูกควบคุมตัวมีโอกาสเข้าถึงช่องทางการเยียวยาผ่านหน่วยงานตุลาการอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถยื่นข้อร้องทุกข์ได้โดยพลัน และมีการสอบสวนอย่างเป็นกลาง เพื่อคุ้มครองสิทธิของตน และเพื่อให้มีการทบทวนความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัว^{๕๐} นอกจากนี้ ผู้รายงานพิเศษสำหรับการป้องกันการทรมานและความโปร่งใสในการตรวจสอบ ก็ได้มีความเห็นว่า การป้องกันต้องเน้นการตรวจสอบในทุกสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมานและควบคุมตัวผู้ถูกคุมขัง โดยให้มีการเข้าไปตรวจสอบจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการกาชาดสากล และคณะกรรมการป้องกันการทรมานแห่งทวีปยุโรป และได้เพิ่มเติมในส่วนของความโปร่งใส โดยให้ปิดสถานที่คุมขังลับต่างๆ และให้สามารถตรวจสอบได้ทุกสถานที่^{๕๑}

/อย่างไรก็ดี...

^{๔๖} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๓ (๗)

^{๔๗} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๗

^{๔๘} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๗

^{๔๙} อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๑๘

^{๕๐} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008, para.III.

^{๕๑} United Nations Document, General Assembly of 56th session on Human Rights Questions : Implementation of human rights instrument, A/56/156, 3 July 2001.

อย่างไรก็ดี แม้ในอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน หรืออนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ไม่ได้กำหนดหลักประกันที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการทรมานหรือการบังคับให้หายสาบสูญไว้ แต่หลักประกันเหล่านี้ถูกกำหนดไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR)^{๙๒} และมาตรฐานระหว่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งประเทศภาคีสมาชิกล้วนมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามหลักประกันเหล่านี้ อาทิ สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมควบคุมตัวโดยอำเภอใจ^{๙๓} สิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงเหตุผลของการจับกุมและการแจ้งข้อกล่าวหาในภาษาที่บุคคลนั้นเข้าใจได้^{๙๔} สิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย^{๙๕} บุคคลที่ถูกควบคุมตัวควรสามารถเข้าถึงทนายความได้ภายใน ๔๘ ชั่วโมงหลังจากถูกจับกุมหรือควบคุมตัว^{๙๖} สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวโดยไม่สามารถติดต่อกับโลกภายนอก^{๙๗} สิทธิที่จะปรากฏตัวต่อผู้พิพากษาโดยไม่ชักช้า^{๙๘} และการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัว^{๙๙} สิทธิที่จะถูกควบคุมตัวในสถานที่ควบคุมที่รับรองอย่างเป็นทางการ^{๑๐๐} สิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัว^{๑๐๑} การเข้าถึงศาลที่เป็นอิสระ เป็นกลาง และมีอำนาจและตั้งขึ้นตามกฎหมาย^{๑๐๒} สิทธิในการได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์^{๑๐๓} ฯลฯ

๑๔) การห้ามรับฟังพยานที่ได้มาจากการทรมาน

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ข้อ ๑๕ กำหนดว่า “ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐประกันว่า จะยกคำให้การใดที่พิสูจน์ได้ว่าได้ให้การโดยเป็นผลจากการทรมานขึ้นอ้างเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีใดมิได้

/เว้นแต่...

^{๙๒} ไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ และมีผลบังคับใช้กับไทยเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๔๐

^{๙๓} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙

^{๙๔} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ (๒) และข้อ ๙ (๓) (ก)

^{๙๕} ชุดของหลักการแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกควบคุมตัวหรือคุมขังไม่ว่ารูปแบบใด ข้อ ๑๗, ๑๘ และหลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาททนายความ

^{๙๖} หลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาททนายความ ข้อ ๗

^{๙๗} หลักการสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกควบคุมตัวหรือคุมขังไม่ว่ารูปแบบใด ข้อ ๑๕, ๑๖ และหลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาททนายความ ข้อ ๗

^{๙๘} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ (๓)

^{๙๙} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ (๔) (๕) และหลักการแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกควบคุมตัวหรือคุมขังไม่ว่ารูปแบบใด ข้อ ๓๗ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๒๙ ย่อหน้า ๑๔ และ ๑๖

^{๑๐๐} คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๒๐ ย่อหน้า ๑๑

^{๑๐๑} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๙ ข้อ ๑๐ และ กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (กฎโตเกียว) ข้อ ๖

^{๑๐๒} โปรดดู ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๑๐, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ข้อ ๑๔ (๑) , ๖ (๑), อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ข้อ ๕ (ก), อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ ๓๗ (ง) และ ๔๐ (๒), หลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยความเป็นอิสระของตุลาการ, แนวปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการ, หลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาททนายความ, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๓๒ ย่อหน้า ๑๘ และ ๑๙ , CCPR/C/GC/32

^{๑๐๓} กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ข้อ ๑๔ (๒), คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๒๙, ย่อหน้า ๑๑ ข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๓๒ ย่อหน้าที่ ๖ และข้อวินิจฉัย ฉบับที่ ๑๓ ย่อหน้า ๗

เว้นแต่จะใช้เป็นหลักฐานผูกมัดบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการทรมาน ในฐานะเป็นหลักฐานว่าคำให้การได้มาโดยวิธีนั้น”

ในข้อวินิจฉัยของคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ได้ให้ความสำคัญกับหลักการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการทรมานดังกล่าว เพื่อป้องกันการทรมานและการปฏิบัติที่ไม่ชอบ โดยเฉพาะในระหว่างการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานรัฐ และถือเป็นข้อห้ามเด็ดขาดที่ไม่อาจเพิกถอนได้ ซึ่งรัฐภาคีพึงต้องปฏิบัติตาม^{๑๐๔}

ในเอกสารแนวทางสำหรับบทบาทของอัยการ (Guidelines on the Role of Prosecutors) ข้อ ๑๖ กำหนดว่า ในกรณีที่อัยการได้รับพยานหลักฐานที่รับรู้หรือมีเหตุผลที่ควรเชื่อได้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ มีการใช้วิธีการที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่มีการกระทำการทรมานหรือปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบอื่น ๆ อัยการจะต้องปฏิเสธการใช้พยานหลักฐานเช่นนั้นในการดำเนินคดีกับบุคคลใด ๆ นอกเหนือไปจากการใช้สำหรับดำเนินคดีกับผู้กระทำการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าว นั้น หรือแจ้งเหตุดังกล่าวให้ศาลทราบ และจะต้องดำเนินการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อให้มีการดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องละเมิดสิทธิมนุษยชนตามกระบวนการยุติธรรม

๑๕) การเยียวยา อนุสัญญาทั้งสองฉบับกำหนดให้รัฐประกันในระบบกฎหมายของตนว่าเหยื่อจากการกระทำความผิดจะได้รับการเยียวยา โดยเฉพาะการได้รับค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นธรรม เพียงพอ โดยพลัน และมีประสิทธิภาพ^{๑๐๕} แต่อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ กำหนดการชดเชยค่าเสียหายครอบคลุมถึงค่าเสียหายรูปแบบอื่น อาทิ การทำให้กลับคืนสภาพเดิม (Restitution) การบำบัดฟื้นฟู (Rehabilitation) การทำให้พอใจ รวมถึงการคืนศักดิ์ศรีและชื่อเสียง (Satisfaction, including restoration of dignity and reputation) การประกันว่าจะไม่เกิดขึ้นอีก (Guarantees of non-repetition)

ทั้งนี้ ตามมติที่ ๕๖/๘๓ ของสมัชชาแห่งสหประชาชาติ แนะนำว่า การชดเชยเยียวยาในทุกูปแบบนั้น ให้กระทำเท่าที่สถานการณ์จะเอื้ออำนวยให้กระทำได้ และยังมีข้อเสนอแนะให้รัฐภาคีควร

/มีการ...

^{๑๐๔} United Nations Document, General Comment No.2, Implementation of Article 2 by States parties, CAT/C/GC/2, 24 January 2008.

^{๑๐๕} อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ข้อ ๑๔ และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ข้อ ๘ (๒) และ ๒๔

มีการดำเนินการตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจที่มิชอบ (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)^{๑๐๖}

๓. ความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับแล้ว จึงมีพันธกรณีในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญาทั้งสองฉบับ ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมาย และกลไกทางกฎหมายในปัจจุบันของไทย ยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวในหลายประการ อีกทั้งการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และเป็นอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปกติที่ใช้กับอาชญากรรมทั่วไป ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษ รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการหรือกลไกเฉพาะเข้ามาจัดการ

โดยที่กระทรวงยุติธรรม ได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ พ.ศ. โดยอยู่ระหว่างดำเนินการนั้น คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย จึงขอเสนอความเห็นและข้อเสนอเพื่อประกอบการพิจารณาการร่าง โดยมีสาระสำคัญของข้อเสนอดังต่อไปนี้

๑. กำหนดให้การทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นความผิดทางอาญา

กำหนดให้การกระทำการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายทั้งหมด และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นความผิดทางอาญา และกำหนดโทษในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด โดยอ้างอิงตามนิยามที่กำหนดในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ๖ ดังนี้

๑.๑) ความผิดฐานการกระทำการทรมาน โดยกำหนดคำนิยามของ “การกระทำการทรมาน” หมายความว่า “การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม เพื่อการลงโทษสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ เพื่อข่มขู่ให้กลัวหรือบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้น หรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลอื่นใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ

/โดยการกระทำ...

^{๑๐๖} the report of the Special Rapporteur on the right to restitution, compensation and rehabilitation for victims of gross violations of human rights and fundamental freedoms and General Assembly resolution 56/83 of 12 December 2001 on responsibility of States for internationally wrongful acts. Reference in United Nations Document, E/CN.4/2003/71, 12 February 2003, para.86.

โดยการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดย หรือยุยงส่งเสริม หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรือที่สืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย”

ระวางโทษสำหรับความผิดฐานกระทำทรมาน การกระทำทรมานนั้น นอกจากจะเป็นการละเมิดต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายแล้วยังทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับผู้กระทำความผิดต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเป็นที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรง การระวางโทษที่เหมาะสมกับความร้ายแรงในฐานความผิดดังกล่าวจึงอาจเทียบเคียงได้กับความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ฐานความผิดดังกล่าวแตกต่างจากฐานความผิดต่อชีวิตและร่างกายทั่วไป เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม แต่กลับกระทำความผิดเสียเอง จึงจำเป็นต้องกำหนดโทษของผู้กระทำผิดให้สูงขึ้นกว่าความผิดต่อชีวิตและร่างกายทั่วไป อย่างไรก็ตาม ไม่ควรกำหนดให้มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต เพราะถือว่าเป็นการลงโทษที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรม และเป็นการทรมานประเภทหนึ่ง คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเสนอให้ ความผิดฐานกระทำทรมานต้องระวางโทษจำคุกห้าถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนถึงสี่แสนบาท

การรับโทษหนักขึ้น หากการทรมานนั้น “เป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท กรณีการกระทำเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท”

๑.๒) ความผิดฐานกระทำ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นการกระทำความผิดที่ไม่ถึงขั้นเป็นการทรมาน แต่เป็นการทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งกระทำโดย หรือยุยง หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมอันตรายจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นว่าความผิดนี้ควรมี “การระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท”

การรับโทษหนักขึ้น ถ้าการกระทำความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี เป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

/๑.๓) ความผิด...

๑.๓) ความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ โดยกำหนดนิยามของ “การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า “การจับกุมคุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือความยินยอม ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการปฏิเสธว่ามีได้มีการการจับกุม คุมขังลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็น การจำกัดเสรีภาพของบุคคล หรือปกปิดชะตากรรม หรือที่อยู่ของบุคคลซึ่งถูกจำกัดเสรีภาพนั้น”

ระวางโทษสำหรับความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ โดยเทียบเคียงกับความผิดฐาน ทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา แต่กำหนดระวางโทษที่สูงกว่า และกำหนดระวางโทษเท่ากับฐาน ความผิดกระทำทรมาน โดยมี “การระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสน บาท”

การรับโทษหนักขึ้น ถ้าการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้นเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน สิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษ จำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หก แสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๑.๔) ความรับผิดชอบของบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อประกันว่าทุกคนที่สมคบ หรือมีส่วน ร่วมในการกระทำทรมานจะต้องรับผิดชอบและถูกดำเนินการทางกฎหมายเป็นรายบุคคลและจะต้อง มีการดำเนินคดีทางอาญาและการลงโทษที่เหมาะสม ดังนั้น จึงกำหนดโทษสำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่กระทำการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ โดยได้รับคำสั่ง โดยการสนับสนุน หรือโดยการรู้เห็น เป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐนั้น

๒) ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นว่า การป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้หาย สาบสูญจะมีประสิทธิภาพได้หากผู้บังคับบัญชามีส่วนช่วยป้องกันและดูแลไม่ให้เกิดกระทำความผิดขึ้น ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชาผู้ใดทราบ หรือจงใจเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ระบุอย่างชัดแจ้งว่าผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของตนจะ กระทำหรือได้กระทำความผิด และไม่ดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นและเหมาะสม ตามอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดี ตามกฎหมาย ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของที่บัญญัติไว้

/๓) เหตุบรรเทา...

๓) เหตุบรรเทาโทษ

อนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับฯ กำหนดเหตุบรรเทาโทษสำหรับผู้ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญ แต่ได้มีส่วนช่วยค้นพบบุคคลที่หายสาบสูญโดยยังมีชีวิตอยู่ หรือทำให้สามารถสืบคล้อยคดีการหายสาบสูญโดยถูกบังคับได้ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นว่า ควรกำหนดหลักการดังกล่าวไว้ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญของประเทศไทยด้วย เพื่อเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ หรือเพื่อให้ทราบชะตากรรมหรือเพื่อช่วยให้การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เพราะความผิดฐานบังคับให้หายสาบสูญมีความซับซ้อนและยากลำบากในการสืบคล้อยคดี ดังปรากฏว่าที่ผ่านมาประเทศไทยไม่สามารถสืบคล้อยคดีการบังคับบุคคลให้บุคคลหายสาบสูญได้เลย

ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ช่วยให้มีการค้นพบบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญในสภาพมีชีวิตอยู่ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด หรือให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจต่อคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลอาจจะลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

๔) เขตอำนาจสากล (Universal Jurisdiction)

เนื่องจากการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และในกรณีที่กระทำอย่างกว้างขวางและเป็นระบบยังถือเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ผู้กระทำความผิดจึงสมควรได้รับโทษไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นควรกำหนดว่า บุคคลซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา^{๑๐๗} มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๕) เขตอำนาจศาล จากสภาพปัญหาการดำเนินคดีเกี่ยวกับกรณีที่มีข้อกล่าวหาว่ามีเจ้าหน้าที่ทหารบางนายกระทำความผิดทั้งการทรมานทรมานด้วยตัวเอง หรือพลเรือน และคดีดังกล่าวจะถูกพิจารณา

/ในศาลทหาร...

^{๑๐๗} ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐ ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักรซึ่งเป็นความผิดตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๗ (๒) และ (๓) มาตรา ๘ และมาตรา ๙ ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(๑) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศจนถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(๒) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

ในศาลทหาร รวมทั้งคดีที่เจ้าหน้าที่ทหารบังคับบุคคลให้หายสาบสูญด้วย ซึ่งพระธรรมนูญศาลทหารได้จำกัดสิทธิในการดำเนินคดีในศาลทหารของฝ่ายผู้เสียหายไว้อันไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ที่กำหนดให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอย่างกว้างขวาง ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว และให้ผู้เสียหายมีสิทธิในการฟ้องคดี เข้าเป็นโจทก์ร่วม และมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งได้รับการพิจารณาโดยตุลาการที่เป็นอิสระและเป็นกลาง อันจะทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพและเป็นหลักประกันในการป้องกันการลอบยฆพินิต

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเห็นควรกำหนดให้ชัดเจนว่าการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารก็ตาม

๖) อายุความ เนื่องจากความผิดฐานกระทำความทรมาน ความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ร้ายกาจที่สุด และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นความผิดร้ายแรง จึงเห็นควรกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการลอบยฆพินิต และป้องกันความยุ่งยากในการนับอายุความ โดยเฉพาะในความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

๗) การส่งผู้ร้ายข้ามแดน ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าความผิดฐานกระทำความทรมานและบังคับให้บุคคลหายสาบสูญไม่ใช่ความผิดทางการเมืองที่เป็นข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อไม่ให้ความผิดดังกล่าวกลายเป็นข้อยกเว้นและเป็นข้ออ้างในการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๘) มาตรการในการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

๘.๑) ข้อห้ามเด็ดขาด

เพื่อให้สอดคล้องกับข้อห้ามเด็ดขาดตามทีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ที่กำหนดถึงสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกกระทำความทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) และไม่สามารถทำการรอนสิทธิได้ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเห็นว่า ควรกำหนดในกฎหมายภายในของประเทศไทยให้ชัดเจนว่า ห้ามมีการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญไม่ว่าด้วยเหตุผลหรือในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ไต ๆ ทั้งสิ้น

๘.๒) กำหนดกลไกเชิงบริหารในการป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

การกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

/คณะกรรมการ...

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นว่า ควรมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” ขึ้น เพื่อเป็นกลไกบริหารในการดำเนินมาตรการในการป้องกันการทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ รวมทั้งติดตามตรวจสอบการใช้มาตรการและอำนาจการให้เกิดการสืบสวนสอบสวนคดีและติดตามบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

องค์ประกอบของคณะกรรมการ เสนอให้มีตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลที่เหมาะสมในคณะกรรมการ รวมแล้ว ๑๖ คน ดังนี้

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน
๒. ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน
๓. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกรรมการ
๔. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการ
๕. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการ
๖. ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ
๗. ผู้แทนจากสภาทนายความ เป็นกรรมการ

๘. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง ๖ คน ด้านการแพทย์ ๑ คน และด้านจิตวิทยา ๑ คน เป็นกรรมการ มาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาจำนวน ๕ คนประกอบด้วย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน นายกแพทยสภา และผู้แทนคณาจารย์ประจำซึ่งสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา คัดเลือกกันเอง ๑ คน และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาสิทธิมนุษยชน คัดเลือกกันเอง ๑ คน

๙. อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ มีดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐให้มีการปรับปรุง กฎหมาย กฎระเบียบ หรือมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๒) กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ตลอดจนการฟื้นฟูและเยียวยาที่ครอบคลุมและเพียงพอแก่ผู้เสียหายและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

/ (๓) ดำเนินการ...

(๓) ดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกระทำทารุณ ผู้ถูกระทำหรือถูกลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสืบหาติดตามช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว

(๔) ร้องขอให้มีการระงับการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และมีสิทธิร้องขอให้มีการปล่อยผู้ที่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

(๕) อำนาจการและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการสืบสวนสอบสวน การกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ที่รวดเร็วและเป็นธรรม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมมีอำนาจขอให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้

(๖) ขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสมในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๗) กำหนดมาตรการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการคุ้มครอง แก่ผู้แจ้งข้อมูล ผู้เสียหาย โจทก์ และพยานในคดีทารุณและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๘) ตรวจสอบสถานที่คุมขัง หรือสถานที่บำบัดโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า และให้คำแนะนำ แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการทารุณและการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(๙) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๐) ศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกระทำทารุณ การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๑) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ เมื่อระเบียบหรือประกาศดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้มีผลบังคับใช้ได้

(๑๒) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

/สำนักงาน...

สำนักงานเลขาธิการ กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นสำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการ มีหน้าที่ในเรื่องงานธุรการ และการรวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการปฏิบัติ ตามอนุสัญญาในระดับชาติ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการร้องเรียน การสอบสวน การดำเนินคดี และการตัดสินโทษ กรณีการกระทำทารุณและการประตบัติที่โหดร้าย การเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัว การวิสามัญฆาตกรรม วิสามัญฆาตกรรม การบังคับให้หายสาบสูญ และข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเยียวยา การชดเชยและการฟื้นฟูให้กับ ผู้เสียหาย รวมถึงดำเนินการ หรือสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องการเผยแพร่และฝึกอบรมที่จำเป็นเกี่ยวกับการ กระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญให้แก่สาธารณะชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจและเกิดการป้องกันและต่อต้านการกระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๘.๓) กำหนดกลไกการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น^{๑๐๘}

กำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการร้องขอ หรือประสานงานจาก คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ความ ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใด ที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงาน ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่าง หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ วิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการร้องทุกข์ การสืบสวนสอบสวน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่ เกี่ยวข้อง

๘.๔) หลักประกันสิทธิของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

กำหนดมาตรการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่ถูก จำกัดเสรีภาพทั้งหมดจะได้รับการคุ้มครองตั้งแต่เริ่มสูญเสียเสรีภาพ มาตรการคุ้มครองเหล่านี้ ได้แก่

การห้ามจำกัดเสรีภาพโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอก และการห้ามควบคุมตัวในสถานที่ลับ เนื่องจากการทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้น มักเกิดระหว่างการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ เช่น การควบคุมตัวระหว่างการประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก หรือการควบคุมตัวตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งกำหนดให้ควบคุมตัวได้นานเกินกว่าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ และไม่มีกลไกตรวจสอบถ่วงดุลที่ดีเพียงพอ บางกรณี

/มีการ...

^{๑๐๘} เียบเคียงจาก พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๒ และ ๒๒/๑ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมี ส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๑๒ และ ๑๓

มีการควบคุมตัวไว้ในสถานที่ที่ไม่ระบุไว้อย่างเป็นทางการ (safe house) และผู้ถูกควบคุมตัวไม่สามารถติดต่อกับภายนอก ญาติ และทนายความได้ จึงสุ่มเสี่ยงที่จะเกิดการทรมานหรือการบังคับให้หายสาบสูญได้ คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเห็นว่า ควรกำหนดให้การจำกัดเสรีภาพของบุคคลทุกกรณี จะต้องกระทำในสถานที่ที่เปิดเผย และได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ และผู้ถูกจำกัดเสรีภาพต้องถูกนำตัวเข้าสู่การพิจารณาของศาลในทันทีที่จะกระทำได้ และไม่ควรเปิดโอกาสให้มีการควบคุมตัวไว้นานเกินไป

นอกจากนี้ ควรกำหนดให้บุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของตน มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกควบคุมตัวและสถานที่คุมขัง และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติ ทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจตั้งแต่ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นอิสระโดยพลัน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่เป็นอิสระ สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหาที่มีต่อตน โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ควบคุมตัวมีหน้าที่แจ้งด้วยวาจา และบันทึกไว้เป็นหนังสือให้ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทราบโดยพลัน และกำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมีสิทธิพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว

การบันทึกข้อมูลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายเห็นว่า ควรกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ ตลอดจนประโยชน์ในการติดตามและสืบสวนสอบสวนเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายมีหน้าที่จะต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ อย่างถูกต้อง แม่นยำ และละเอียด ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งบรรณของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

(๒) วัน เวลาที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพเข้ามา สถานที่ของการจำกัดเสรีภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ในกรณีที่มีการย้ายสถานที่ดังกล่าว จะต้องมีการระบุถึงสถานที่ปลายทางที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการย้ายที่จำกัดเสรีภาพนั้น

(๓) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพ พร้อมทั้งคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพ และเหตุแห่งการออกคำสั่งนั้น

(๔) เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลนั้น

(๕) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพร่างกายของบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพก่อนถูกจำกัดเสรีภาพและก่อนการปล่อยตัว

(๖) ในกรณีที่ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพถึงแก่ความตายระหว่างการถูกจำกัดเสรีภาพ จะต้องระบุถึงพฤติการณ์และสาเหตุแห่งการตาย ตลอดจนการจัดการกับศพและสถานที่นำไปไว้

/(๗) วัน เวลา...

(๗) วัน เวลา และสถานที่ของการปล่อยตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ และข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการปล่อยตัว

การรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล กำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพนั้นเอง สามีหรือภรรยา ญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพบุคคลให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ และหากมีการปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูล ผู้ร้องขอมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาในท้องที่ที่มีการจำกัดเสรีภาพของบุคคลหรือท้องที่ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการจำกัดเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ซึ่งศาลอาจไม่สั่งให้เปิดเผยข้อมูล หากการเปิดเผยดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรืออันตรายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล หรือเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนคดีอาญา แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีที่ไม่เปิดเผยข้อมูลจะทำให้เกิดการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรการในเรื่องการปล่อยตัว

ในการปล่อยตัวบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพ จะต้องรับรองได้ว่าการปล่อยตัวตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหล่านั้นถูกระงับการทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญภายหลังการปล่อยตัว จึงควรกำหนดมาตรการก่อนการปล่อยตัว โดยให้เจ้าหน้าที่แจ้งญาติให้ทราบถึงการปล่อยตัว และหากมีญาติหรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจมารับตัว ให้เจ้าหน้าที่บันทึกชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งมารับตัวไว้ด้วย หากไม่สามารถติดต่อญาติได้ หรือไม่มีบุคคลใดมารับตัว ให้บันทึกวิธีการในการติดต่อญาติไว้ และให้เจ้าหน้าที่จัดหาพยานในการปล่อยตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อ ที่อยู่ของพยานไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยตัว

การตรวจสอบและการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นว่า ควรให้หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน รวมทั้งองค์กรเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ สามารถเข้าตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังทุกประเภทและทั้งหมดอย่างเป็นระบบ ทั้งโดยการตรวจเยี่ยมปกติ และการตรวจเยี่ยมโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรือเมื่อมีการร้องขอเพื่อป้องกันการทรมานและการประตักตีและการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี และบังคับให้หายสาบสูญ

๘.๕) การห้ามนำคำให้การมาใช้เป็นพยานหลักฐาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นว่า ควรกำหนดห้ามนำคำให้การซึ่งได้จากการทรมานมาใช้เป็นพยานหลักฐาน ยกเว้นเป็นการดำเนินคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดฐานทรมานมาลงโทษ

๘.๖) การห้ามส่งกลับ (non - refoulement)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเห็นว่า แม้หลักการห้ามส่งกลับจะเป็นหลักการตามกฎหมายระหว่างประเทศ และสามารถขึ้นนโยบายในการดำเนินการได้ แต่เพื่อความชัดเจนและเป็นหลักประกันตาม

/อนุสัญญา...

อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ จึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการส่งตัวบุคคลใดออกไปนอกราชอาณาจักร หากเป็นที่เชื่อได้ว่าการส่งบุคคลดังกล่าวออกไปจะส่งผลให้บุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ

๙) มาตรการเบื้องต้นในการระงับการกระทำคามผิด

เนื่องจากการกระทำคามผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ คณะกรรมการปฎิรูปกฎหมายเห็นว่า เพื่อการป้องกันหรือระงับยับยั้งการกระทำคามผิด จึงควรให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบและสั่งให้ยุติการกระทำคามผิดได้ โดยกำหนดมาตรการทำนองเดียวกับการไต่สวนกรณีควบคุมตัวไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ กล่าวคือ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำทรมาน ถูกกระทำหรือถูกล่วงละเมิดที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือการบังคับให้หายสาบสูญ บุคคลใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอาญาในท้องที่ที่มีการกระทำคามผิดเกิดขึ้นหรือเชื่อว่าการกระทำคามผิดเกิดขึ้น เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน โดยมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดพร้อมทั้งผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาประกอบการไต่สวน และให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ให้ยุติการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- (๒) ปลดปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกควบคุม/คุมขัง
- (๓) สั่งให้ย้ายสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมตัว
- (๔) ให้ผู้เสียหายได้พบญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจเป็นการส่วนตัว
- (๕) สั่งให้เยียวยาเบื้องต้น
- (๖) จัดให้มีการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ
- (๗) เปิดเผยเอกสาร บันทึก หรือข้อมูลอื่นใด
- (๘) มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำหรือเยียวยาเบื้องต้น

๑๐) การดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

การร้องเรียน ควรกำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมาน และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจตรวจสอบการทรมาน การกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญใดเองแม้จะไม่มีผู้ร้องเรียนอย่างเป็นทางการ เช่น ทราบจากรายงานข่าว หรือได้ข้อมูลจากทางอื่น เป็นต้น รวมทั้งสามารถรับเรื่องร้องเรียนที่มอบชื่อผู้ร้องได้ด้วย

/นอกจากนี้...

นอกจากนี้ ยังกำหนดหน้าที่ของผู้พบเห็นการกระทำความผิด ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการ และผู้ร้องเรียนโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

การสืบสวนสอบสวน ให้กระทำโดยทันทีหลังจากได้รับการร้องเรียน และต้องดำเนินการสอบสวนให้เสร็จโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ตามมาตรฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ และสอดคล้องกับพิธีสารอิสตันบูล (Istanbul Protocol) และในคดีการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้น จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนจนกว่าจะทราบชะตากรรมของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

สำหรับกลไกที่รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนนั้น เนื่องจากคดีเกี่ยวกับการทรมานและการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญ เป็นคดีที่มีอำนาจรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ และจากสภาพความผิดมีความซับซ้อนและยากลำบากในการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะคดีความผิดเกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ดังนั้น การสืบสวนสอบสวนในคดีเหล่านี้ จึงควรให้องค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง มีความเชี่ยวชาญ และมีอำนาจที่มากเพียงพอเข้ามารับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวน คณะกรรมการการปฏิรูปกฎหมายจึงมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้พนักงานอัยการเข้ามารับผิดชอบในการสอบสวน และให้เมื่อกนิติวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์ จิตแพทย์ เข้าร่วมในการสืบสวนสอบสวนด้วย

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจในการกำกับดูแล และประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งนักนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์ จิตแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑) การเยียวยาผู้เสียหาย

ควรมีการกำหนดนิยามของผู้เสียหายให้ชัดเจนและครอบคลุม กล่าวคือ “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำทรมาน หรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และให้หมายความรวมถึง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ของบุคคลดังกล่าว รวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

ควรกำหนดรับรองสิทธิในการเยียวยาให้ครอบคลุมถึงการทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการกระทำความผิด การกำหนดสินไหมทดแทนที่เพียงพอ ครอบคลุมความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ การบำบัดและฟื้นฟูสภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการเยียวยา และการบำบัดฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้เสียหายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สูงสุดของการเยียวยา

๑๒) ข้อเสนออื่นๆ

การคุ้มครองเหยื่อและพยาน

ควรมีการดำเนินการแก้ไขกฎหมายและแนวปฏิบัติเพื่อให้แน่ใจว่า พยานและผู้ตกเป็นเหยื่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญและสมาชิกครอบครัว ได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นต่อไปนี้

๑) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินการใด ๆ รวมทั้งการดำเนินคดีทางแพ่ง คดีปกครอง และการขยายประเภทของบุคคลที่สามารถได้รับการคุ้มครอง

๒) การยกเลิกการดำเนินคดีหมิ่นประมาททางอาญา หรือการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ร้องเรียนและพยานในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมานจากการดำเนินคดีดังกล่าว

การทบทวนกฎหมายพิเศษ

จากข้อมูลก่อนหน้านี้แสดงให้เห็นว่า การทรมานเกิดขึ้นอย่างมากในสถานการณ์ที่มีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งให้อำนาจอย่างกว้างขวางแก่เจ้าหน้าที่ทหารและกองกำลังรักษาความมั่นคง การกำหนดให้สามารถควบคุมตัวบุคคลได้เป็นระยะเวลายาวนาน^{๑๐๔} และขาดการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสมและเพียงพอ โดยเฉพาะการตรวจสอบจากฝ่ายตุลาการ อีกทั้งไม่ระบุว่าต้องนำตัวผู้คุมขังถูกมาปรากฏตัวต่อศาล

ในการ...

^{๑๐๔} พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๑๕ ทีวี ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดจะเป็นราชศัตรูหรือได้ฝ่าฝืนต่อบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจกักตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อการสอบถามหรือตามความจำเป็นของทางราชการทหารได้ แต่ต้องกักไว้ไม่เกินกว่า ๗ วัน

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๑๒ ในการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่ต้องสงสัยตามประกาศในมาตรา ๑๑ (๑) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตดำเนินการ เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวได้ไม่เกินเจ็ดวัน และต้องควบคุมไว้ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขังทัณฑสถาน หรือเรือนจำ โดยจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาการควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่รวมระยะเวลาควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกินกว่าสามสิบวัน เมื่อครบกำหนดแล้ว หากจะต้องควบคุมตัวต่อไป ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำรายงานเกี่ยวกับการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลนั้นเสนอต่อศาลที่มีคำสั่งอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และจัดสำเนารายงานนั้นไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ญาติของบุคคลนั้นสามารถขอดูรายงานดังกล่าวได้ตลอดระยะเวลาที่ควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้

การร้องขออนุญาตต่อศาลตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการขออนุญาตหมายอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการควบคุมตัวขั้นตอนใด ๆ และมักไม่มีการเปิดเผยที่ตั้งของสถานที่ควบคุมตัว ผู้ถูกควบคุมตัวมักจะได้รับการปฏิเสธสิทธิที่จะติดต่อญาติและทนายความ สิทธิที่จะได้รับการตรวจร่างกายโดยแพทย์ที่เป็นอิสระ ซึ่งหลักประกันสิทธิเหล่านี้ไม่ปรากฏในกฎหมายพิเศษดังกล่าว

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายมีความเห็นว่า หากจะให้การป้องกันการทรมานและการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรมีการทบทวนกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงและแนวปฏิบัติที่มีอยู่ และพึงยกเลิกสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี โดยเฉพาะกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) โดยเฉพาะประเด็นการนำผู้ถูกควบคุมตัวไปปรากฏตัวต่อหน้าศาล การอนุญาตให้ผู้ถูกควบคุมตัวติดต่อกับญาติ ทนายความและแพทย์ที่เป็นอิสระทันทีหลังสูญเสียเสรีภาพ การยกเลิกความคุ้มกันจากการถูกดำเนินคดีใด ๆ แก่เจ้าหน้าที่ที่กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ฯลฯ

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย ในการประชุมครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๘ วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๘ จึงมีมติเห็นชอบให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง แผนการให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พร้อมร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ. ต่อคณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อประกอบการพิจารณาตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน
และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ.

(เอกสารประกอบ กม.คปก.(ก) ที่ ๔๕/๒๕๕๘)

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ.

หลักการ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ และเพื่อให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อให้เกิดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) และสนธิสัญญาระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี

เหตุผล

การกระทำการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ประเทศไทยเกิดการกระทำการทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาบางส่วน) ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง แต่การดำเนินการกับผู้ก่อให้เกิดการทรมานและบังคับให้หายสาบสูญยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้ก่อการละเมิดดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปกติที่ใช้จัดการกับอาชญากรรมทั่วไปจึงไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษ รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) จึงมีพันธกรณีในการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณา บทบัญญัติของกฎหมายและกลไกทางกฎหมายในปัจจุบันของไทยยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวในหลาย ประการ จึงจำเป็นที่ต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ พ.ศ. ...”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

(๑) “การกระทำทรมาน” หมายความว่า การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น หรือจากบุคคลที่สาม เพื่อการลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำเพื่อข่มขู่ให้กลัว หรือบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลอื่นใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรือสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) “การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า การจับกุมคุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือความยินยอม ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการปฏิเสธว่ามีได้มีการการจับกุม คุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล หรือปกปิดชะตากรรม หรือที่อยู่ของบุคคลซึ่งถูกจำกัดเสรีภาพนั้น

(๓) “ผู้บังคับบัญชา” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนบุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๕) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และหมายความรวมถึง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ของบุคคลดังกล่าวรวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

(๕) “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๖) “คดีทรมาน” หมายความว่า คดีอาญาที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานกระทำความผิด หรือฐานกระทำหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) “คดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า คดีอาญาที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐาน บังคับบุคคลให้หายสาบสูญตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) “การจำกัดเสรีภาพของบุคคล” หมายความว่า การการคุมตัว ควบคุม ชัง กักขังหรือจำคุก หรือ การกระทำที่บุคคลสูญเสียอิสรภาพโดยวิธีการอื่น

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายการทรมานทารุณกรรมหรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมการบังคับให้หายสาบสูญ จะกระทำมิได้

การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการ โหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

มาตรา ๕ ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการเยียวยา อย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (๑) การทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (๒) สินไหมทดแทนที่เพียงพอ ครอบคลุมความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- (๓) การบำบัดและฟื้นฟูสภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

หมวด ๒

การปราบปรามการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๖ ผู้ใดกระทำการทรมานต่อบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๗ ผู้ใดกระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่ใช่การทรมาน โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ไม่รวมอันตรายจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๘ ผู้ใดกระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๙ ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการทรมาน โดยการยุ้งโดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖

ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญโดยได้รับคำสั่ง โดยการสนับสนุน หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘

มาตรา ๑๐ หากการกระทำทรมานได้กระทำกับผู้เสียหายรายเดียวกัน และในวาระเดียวกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่างกรรมกัน

ความในวรรคแรกให้ใช้บังคับกับการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ที่กระทำกับผู้เสียหายรายเดียวกันและในวาระเดียวกันกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญด้วย

มาตรา ๑๑ ผู้บังคับบัญชาผู้ใดทราบ หรือจงใจเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ระบุอย่างชัดแจ้งว่าผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของตน จะกระทำหรือได้กระทำความผิดตามมาตรา ๖ มาตรา ๗ หรือมาตรา ๘ และไม่ดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นและเหมาะสมตามอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมายต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ มาตรา ๗ หรือมาตรา ๘ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๒ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘ วรรคสอง หรือ มาตรา ๘ วรรคสาม ช่วยให้มีการค้นพบบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญในสภาพมีชีวิตอยู่ หรือให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจ ต่อคณะกรรมการ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด ศาลอาจจะลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๓ สถานการณ์ฉุกเฉิน สงคราม ความไม่มั่นคง หรือสถานการณ์พิเศษอื่นใด ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อให้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๔ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไม่จำกัดอายุความ

มาตรา ๑๕ ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกராชาอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้คดีทรมาน และคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญทุกกรณีอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

ให้ศาลอาญาเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีทรมานหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๑๗ ห้ามนำคำให้การหรือข้อมูลใดที่ได้มาจากการกระทำทรมาน หรือการบังคับให้หายสาบสูญหรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไรมนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี มาใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีใด เว้นแต่การดำเนินคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำทรมานหรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไรมนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

มาตรา ๑๘ การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการเนรเทศ ขับไล่ ส่งกลับ หรือส่งตัวบุคคลข้ามแดนไปยังรัฐอื่น หากเป็นที่เชื่อได้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะส่งผลให้บุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ

หมวด ๓

การป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๒๐ การจำกัดเสรีภาพของบุคคลใดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคลหรือโดยกลุ่มบุคคล ซึ่งดำเนินการโดยได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องกระทำในสถานที่ที่เปิดเผย ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ และสามารถถูกตรวจสอบได้

มาตรา ๒๑ บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามมาตรา ๑๙ มีสิทธิแจ้งให้ญาติทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงสภาพการถูกคุมขังและสถานที่คุมขังและมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติ ทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจตั้งแต่ถูกจำกัดเสรีภาพ

ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ควบคุมตัว มีหน้าที่แจ้งด้วยวาจาและบันทึกไว้เป็นหนังสือให้ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทราบโดยพลันถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมีสิทธิพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว

มาตรา ๒๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายมีหน้าที่จะต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ อย่างถูกต้อง แม่นยำ และละเอียด ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ นามสกุล ตำหนิรูปพรรณของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

(๒) วัน เวลาที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพเข้ามา และสถานที่ของการจำกัดเสรีภาพและข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ในกรณีที่มีการย้ายสถานที่ดังกล่าว จะต้องมีการระบุถึงสถานที่ปลายทางที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการย้ายที่จำกัดเสรีภาพนั้น

(๓) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพ พร้อมทั้งคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพและเหตุแห่งการออกคำสั่งนั้น

(๔) เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลนั้น

(๕) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพร่างกายของบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพก่อนถูกจำกัดเสรีภาพและก่อนการปล่อยตัว

(๖) ในกรณีที่ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพถึงแก่ความตายระหว่างการถูกจำกัดเสรีภาพ จะต้องระบุถึงพฤติการณ์และสาเหตุแห่งการตาย ตลอดจนการจัดการกับศพและสถานที่นำศพไปไว้

(๗) วัน เวลา และสถานที่ของการปล่อยตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพและข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการปล่อยตัว

ก่อนการปล่อยตัวให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งญาติให้ทราบถึงการปล่อยตัว และหากมีญาติหรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจมารับตัวให้เจ้าหน้าที่บันทึกชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งมารับตัวไว้ด้วยหากไม่สามารถติดต่อญาติได้ หรือไม่ มีบุคคลใดมารับตัวให้บันทึกวิธีการในการติดต่อญาติไว้ และให้เจ้าหน้าที่จัดทำพยานในการปล่อยตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อ ที่อยู่ของพยานไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยตัว

ให้คณะกรรมการกำหนดระเบียบและมาตรการในการปล่อยตัวตามมาตรา

มาตรา ๒๓ บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพนั่นเอง สามีหรือภรรยา ญาติ หนายความ หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพบุคคลใดให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑

หากเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ ผู้ร้องขอมิสิทธิร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาในท้องที่ที่มีการจำกัดเสรีภาพของบุคคลหรือท้องที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการจำกัดเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้

ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ ให้กับผู้ร้องขอใด

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

มาตรา ๒๔ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดหรือศาล อาจไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ ก็ได้หากการเปิดเผยดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรืออันตรายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล หรือเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนคดีอาญา

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดหรือศาล ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามความในวรรคก่อน หากการไม่เปิดเผยข้อมูลเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือทำให้เกิดการจำกัดเสรีภาพในสถานที่ที่ไม่เปิดเผย

มาตรา ๒๕ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำความผิด หรือถูกกระทำหรือลงโทษที่โหดร้าย ไรมนุษยธรรมหรือที่ร้ายกาจหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอาญาในท้องที่ที่มีหรือเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อให้มีคำสั่งระงับการกระทำเช่นนั้น

(๑) ผู้เสียหาย

(๒) พนักงานอัยการ

(๓) พนักงานสอบสวนคดีธรรมดาหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๔) คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ

(๕) บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลไต่สวนคดีโดยพลัน โดยมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดพร้อมทั้งผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาประกอบการไต่สวน

มาตรา ๒๖ เพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำทารุณ หรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือการบังคับให้หายสาบสูญและเกิดการเยียวหาความเสียหายเบื้องต้น ศาลที่ ทำหน้าที่ไต่สวนคดีในมาตรา ๒๔ อาจมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ยุติการกระทำทารุณ หรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยี ศักดิ์ศรี

(๒) ปลดปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

(๓) สั่งให้ย้ายสถานที่ซึ่งใช้ในการจำกัดเสรีภาพ

(๔) ให้ผู้เสียหายได้พบญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจเป็นการส่วนตัว

(๕) เยียวหาเบื้องต้น

(๖) จัดให้มีการรักษาพยาบาลรวมทั้งการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ

(๗) เปิดเผยเอกสาร บันทึก หรือข้อมูลอื่นใด

(๘) มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำหรือเยียวหาเบื้องต้นกับ ผู้เสียหาย

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา ๙๐ และศาลอาจพิจารณาและสั่งการพร้อมกับคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ ได้

หมวด ๔

คณะกรรมการ

มาตรา ๒๗ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้ หายสาบสูญ หรือเรียกโดยย่อว่า “ค.ท.ส.” จำนวน ๑๖ คน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็น ประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนจากสภาทนายความและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านสิทธิมนุษยชนและ ผู้เสียหายหรือเคยเป็นผู้เสียหายจำนวนหกคน ด้านการแพทย์หนึ่งคน และด้านจิตวิทยาหนึ่งคนเป็นกรรมการ

อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้อีกไม่เกินสองคน

มาตรา ๒๘ ให้มีคณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๗ จำนวน ๕ คนประกอบด้วย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน นายกแพทยสภา และผู้แทนคณาจารย์ประจำซึ่งสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ คัดเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาสิทธิมนุษยชน คัดเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นเลขานุการคณะกรรมการสรรหา และให้มีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่อคณะกรรมการสรรหา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น รวมทั้งเอกสารหรือหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ที่เหมาะสมกับการเป็นกรรมการและให้มีการเผยแพร่รายชื่อและเอกสารหลักฐานต่อสาธารณะผ่านช่องทางที่เหมาะสม

ในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงสัดส่วนหญิงชายเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิกำหนด

มาตรา ๒๙ คณะกรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างอิสระและเป็นกลางตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

มาตรา ๓๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๓) ไม่เป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรี รัฐสภา หรือศาล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง
- (๔) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ
- (๕) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเพราะกระทำผิดวินัย

(๗) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก รวมทั้งคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแต่ให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ หรือเพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงิน

(๙) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกชี้มูลว่ากระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑๐) ไม่เป็นข้าราชการเว้นแต่ผู้สอนในมหาวิทยาลัยและแพทย์

มาตรา ๓๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิชุดใหม่ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ก่อนครบวาระของกรรมการชุดเดิมเป็นระยะเวลาหกสิบวัน

ในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระแล้วยังไม่มี การตั้งกรรมการชุดใหม่ ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

มาตรา ๓๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๓๓ เมื่อตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในหกสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับเวลาที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ยังอยู่ในตำแหน่ง

ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา ๓๔ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดในการประชุม

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสีย กรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

ให้กรรมการ อนุกรรมการ ที่ปรึกษา ได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประชุมและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๒) กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญตลอดจนการฟื้นฟูและเยียวยาที่ครอบคลุมและเพียงพอแก่ผู้เสียหายและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

(๓) ดำเนินการติดตามช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความผิด ผู้ถูกกระทำหรือถูกลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี หรือผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสืบหาติดตามช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว

(๔) ร้องขอให้มีการระงับการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี และมีสิทธิร้องขอให้มีการปล่อยผู้ที่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

(๕) กำกับดูแล อำนาจการและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสืบสวนสอบสวนที่รวดเร็วและเป็นธรรมในคดีทรมาน และคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมมีอำนาจขอให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้

(๖) ขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสมในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๗) ตรวจสอบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญแม้จะไม่มีผู้ร้องเรียน และสามารถรับเรื่องร้องเรียนที่ไมระบุชื่อผู้ร้องได้

(๘) กำหนดมาตรการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการคุ้มครองแก่ผู้แจ้งข้อมูล ผู้เสียหาย โจรทัก และพยานในคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๙) ตรวจเยี่ยมสถานที่ที่ใช้จำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(๑๐) กำหนดนโยบายและมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาทั้งด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้เสียหาย

(๑๑) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๒) ศึกษา วิจัย เผยแพร่ และอบรมความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิด การกระทำ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๓) จัดทำรายงานสถานการณ์และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทรมานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

(๑๔) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ เมื่อระเบียบหรือประกาศดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้มีผลบังคับใช้ได้

(๑๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๓๗ ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ และให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของสำนักงานและให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปและงานธุรการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ที่ปรึกษา คณะทำงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้ง

(๒) ศึกษา วิจัย รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ

(๓) เผยแพร่ และอบรมความรู้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๔) ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

(๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามเป้าหมาย นโยบาย และแผนโครงการและมาตรการตามที่คณะกรรมการกำหนด แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ รวมทั้งให้ความเห็นเกี่ยวกับการเร่งรัด ปรับปรุง หรือเลิกแผนโครงการหรือมาตรการเมื่อเห็นสมควร

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๓๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ และเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๔

การตรวจสอบ และการดำเนินคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๓๙ ผู้ใดพบเห็นหรือทราบการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายทราบโดยไม่ชักช้า

ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับแจ้งในวรรคแรก ส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับ

มอบหมายดำเนินการติดตามสืบหาช่วยเหลือผู้เสียหาย ดำเนินการระงับการกระทำความผิด ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด และเยียวยาผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ที่แจ้งความตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีปกครอง หากภายหลังปรากฏว่าไม่มีการกระทำความผิดตามที่ได้รับแจ้ง

มาตรา ๔๐ คณะกรรมการมีอำนาจขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดกันของตำแหน่งหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

ให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการร้องขอหรือประสานงานจากคณะกรรมการ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงาน ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องวิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการร้องทุกข์ การสืบสวน สอบสวน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๔๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือสอบถามหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการหรืองานใด ๆ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณาได้

(๒) มีหนังสือเรียกบุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องมาตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

การส่งหนังสือเรียกให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักงานของผู้รับ ในกรณีที่ไม่อาจส่งหนังสือเรียกให้แก่ผู้รับตามวิธีดังกล่าวได้ หรือไม่มีการปฏิบัติตามหนังสือเรียกภายในระยะเวลาอันสมควร ให้คณะกรรมการส่งโดยวิธีดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง หรือจะจัดส่งโดยวิธีอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(๓) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

และโดยไม่ชักช้า ก่อนการตรวจสอบหรือรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวให้กรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนและเท่าที่สามารถกระทำได้ ให้ดำเนินการต่อหน้าผู้ครอบครอง หรือดูแลสถานที่หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือถ้าหากบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ได้ก็ให้ดำเนินการต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสอง คนซึ่งได้ขอรับรองมาเป็นพยาน ในการนี้ ให้ผู้ครอบครองหรือดูแลสถานที่ หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเพื่อให้ การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นไปโดยสะดวก

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าเบี่ยงและค่าเดินทางของพยานบุคคลหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเพื่อทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มาตรา ๔๒ ให้คดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการ สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยทันทีหลังจากได้รับการร้องเรียน และต้องดำเนินการสอบสวนให้ เสร็จโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ตามมาตรการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ และสอดคล้อง กับพิธีสารอัสตันบูล์

ให้มีนักนิติวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์ จิตแพทย์ เข้าร่วมในการสืบสวนสอบสวนด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นสังกัด

เพื่อประโยชน์ในการประสานงานการสืบสวนและสอบสวนคดี ให้คณะกรรมการมีอำนาจออก ข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนตามมาตรา นี้ ให้เจ้าหน้าที่ที่ร่วมสืบสวน และสอบสวนทุกคนเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๓ ในคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนจนกว่าจะพบ หรือ ทราบชะตากรรมของบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรา ๔๔ การรวบรวม การดำเนินขั้นตอน การใช้และการจัดเก็บข้อมูลทางด้านการแพทย์ และพันธุกรรม เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องไม่ละเมิดหรือมีผลก่อให้เกิด การละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล

ห้ามนำข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางด้านการแพทย์และพันธุกรรม ซึ่งได้รับการรวบรวมไว้ตามวรรค แรกมาใช้หรือเปิดเผยเพื่อจุดประสงค์อื่นใดนอกเหนือไปจากการเสาะหาบุคคลหายสาบสูญ หรือการดำเนินคดีกับ ผู้กระทำความผิดหรือการใช้สิทธิในการที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาตามกฎหมาย

มาตรา ๔๕ ในการสืบสวนและสอบสวนที่มีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีได้

ให้ที่ปรึกษาได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๖ การสอบสวนคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มิให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา ๔๗ ในกรณีผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ระหว่างการควบคุมตัวตามกฎหมายอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีทรมานหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจควบคุมตัวผู้เสียหายแทนได้เป็นการชั่วคราวเพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหาย

มาตรา ๔๘ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ที่ร่วมสืบสวนและสอบสวน และที่ปรึกษาได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศที่มีผลเป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมสอบสวน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๕๑ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานที่ถูกเรียกหรือถูกสั่งให้ส่ง ตามมาตรา ๔๒ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ. มีดังนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

การกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ประเทศไทยเกิดการกระทำความทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาบางส่วน) ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง แต่การดำเนินการกับผู้ก่อให้เกิดการทรมานและบังคับให้หายสาบสูญยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้ก่อการละเมิดดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปกติที่ใช้จัดการกับอาชญากรรมทั่วไปจึงไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษ รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ประเทศไทยได้เป็นภาคีสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) จึงมีพันธกรณีในการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายและกลไกทางกฎหมายในปัจจุบันของไทยยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวในหลายประการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ กำหนดให้การทรมาน เป็นความผิดทางอาญา

๒.๑.๑ กำหนดคำนิยามของ “การกระทำทรมาน” หมายความว่า “การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม เพื่อการลงโทษสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ เพื่อข่มขู่ให้กลัวหรือบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลอื่นใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดย หรือยุยงส่งเสริม หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรือที่สืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๓ (๑))

๒.๑.๒ กำหนดให้ความผิดฐานกระทำทรมาน มีระวางโทษจำคุกห้าถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๑.๓ กำหนดความรับผิดของบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทรมาน โดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีกำหนดระวางโทษเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐนั้น

๒.๒ กำหนดความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยกำหนดให้ผู้ที่กระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่ใช่การทรมาน โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมอันตรายจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท ถึงสามแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๓ กำหนดความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

๒.๓.๑ กำหนดนิยามของ “การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า “การจับกุมคุมขังลักพา หรือกระทำการด้วยประการใดๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือความยินยอมไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการปฏิเสธว่ามีได้มีการการจับกุม คุมขังลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล หรือปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคล ซึ่งถูกจำกัดเสรีภาพนั้น”

๒.๓.๒ กำหนดให้การกระทำความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๓.๓ กำหนดให้บุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ โดยได้รับคำสั่ง โดยการสนับสนุน หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐนั้น

๒.๔ กำหนดความรับผิดของผู้บังคับบัญชา โดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาผู้ใดที่ทราบหรือจงใจเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ระบุอย่างชัดแจ้งว่าผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของตนจะกระทำหรือได้กระทำความผิด และไม่ดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นและเหมาะสมตามอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมาย ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของที่บัญญัติไว้

๒.๕ กำหนดเหตุบรรเทาโทษสำหรับความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ หรือเพื่อให้ทราบชะตากรรม หรือเพื่อช่วยให้การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ช่วยให้มีการค้นพบบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญในสภาพมีชีวิตรอยู่ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด หรือให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจต่อคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลอาจจะลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

๒.๖ กำหนดเรื่องเขตอำนาจสากล (Universal Jurisdiction) เนื่องจากการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และในกรณีที่กระทำอย่างกว้างขวางและเป็นระบบยังถือเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ผู้กระทำความผิดจึงสมควรได้รับโทษไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด ดังนั้น จึงควรกำหนดให้บุคคลซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นามตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๒.๗ กำหนดเรื่องเขตอำนาจศาล เนื่องจากการดำเนินการในศาลทหารมีข้อจำกัดเรื่องสิทธิของผู้เสียหายและเสี่ยงต่อการทำให้เกิดการลอยนวลพ้นผิด ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดให้ชัดเจนว่าคดีตามพระราชบัญญัตินี้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารก็ตาม

๒.๘ กำหนดเรื่องอายุความ เนื่องจากความผิดฐานกระทำความทรมาน ความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ร้ายที่สุดครั้นนั้น และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นความผิดร้ายแรง จึงเห็นควรกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ

๒.๙ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าความผิดฐานกระทำความทรมานและบังคับให้บุคคลหายสาบสูญไม่ใช่ความผิดทางการเมืองที่เป็นข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อไม่ให้ความผิดดังกล่าวกลายเป็นข้อยกเว้นและเป็นข้ออ้างในการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๒.๑๐ กำหนดข้อห้ามเด็ดขาด เพื่อให้สอดคล้องกับข้อห้ามเด็ดขาดตามที่อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ที่กำหนดถึงสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกกระทำความทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) และไม่สามารถทำการรอนสิทธิได้ จึงต้องกำหนดในกฎหมายภายในของประเทศไทยให้ชัดเจนว่า ห้ามไม่ให้มีการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญไม่ว่าด้วยเหตุผลหรือในสถานการณ์ฉุกเฉินใดๆทั้งสิ้น

๒.๑๑ กำหนดห้ามนำคำให้การที่ได้มาจากการทรมานมาใช้เป็นพยานหลักฐาน ยกเว้นเป็นการดำเนินคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดฐานทรมานมาลงโทษ

๒.๑๒ การห้ามส่งกลับ (non-refoulement) โดยกำหนดห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการส่งตัวบุคคลใดออกไปนอกราชอาณาจักร หากเป็นที่เชื่อได้ว่าการส่งบุคคลดังกล่าวออกไปจะส่งผลให้บุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ

๒.๑๓ กำหนดให้มี “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” อันประกอบไปด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลที่เหมาะสมในคณะกรรมการ รวม ๑๖ คน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน, ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน, ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนจากสภานายความ เป็นกรรมการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนเป็นที่ประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง ๖ คน ด้านการแพทย์ ๑ คน และด้านจิตวิทยา ๑ คน เป็นกรรมการ โดยมาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา จำนวน ๕ คนประกอบด้วย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน นายกแพทยสภา และผู้แทนคณาจารย์ประจำซึ่งสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา คัดเลือกกันเอง ๑ คน และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาสิทธิมนุษยชน คัดเลือกกันเอง ๑ คน และมีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการและเลขาธิการ

ทั้งนี้ กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในเชิงนโยบาย ได้แก่ การเสนอความเห็นเพื่อให้มีการปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือมาตรการป้องกันการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการป้องกัน ตลอดจนการฟื้นฟูและเยียวยาที่ครอบคลุมและเพียงพอแก่ผู้เสียหาย ในส่วนของการดำเนินการ กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำทรมาน ผู้ถูกกระทำหรือถูกล่วงโทษที่โหดร้ายๆ หรือผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสืบหาติดตามช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว การร้องขอให้มีการระงับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายๆ การอำนวยความสะดวกและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสืบสวนสอบสวน ที่รวดเร็วและเป็นธรรม การตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง หรือสถานที่บำบัด โดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า การสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน ตลอดจนการดำเนินการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายโรมนุษยธรรมหรือที่ย่ำคักดีศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ มีหน้าที่ในเรื่องงานธุรการ และการรวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงดำเนินการ หรือสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องการเผยแพร่และฝึกอบรมที่จำเป็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญให้แก่สาธารณชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดการป้องกันและต่อต้านการกระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๑๔ กำหนดกลไกการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการร้องขอหรือประสานงานจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑๕ กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ ได้แก่ การห้ามจำกัดเสรีภาพโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอกและการห้ามควบคุมตัวในสถานที่ลับ และสามารถถูกตรวจสอบได้ การกำหนดให้บุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของตน มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกควบคุมตัวและสถานที่คุมขัง และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติ ทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจ ตั้งแต่ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นอิสระโดยพลัน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่เป็นอิสระ สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหาที่มีต่อตน โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ควบคุมตัวมีหน้าที่แจ้งด้วยวาจาและบันทึกไว้เป็นหนังสือให้ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทราบโดยพลัน และกำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมีสิทธิพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว

การกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

การรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล กำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพนั่นเอง สามีหรือภรรยา ญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพบุคคลให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ และหากมีการปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูล ผู้ร้องขอมีสิทธิร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ซึ่งศาลอาจไม่สั่งให้เปิดเผยข้อมูล หากการเปิดเผยดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรืออันตรายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล หรือเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนคดีอาญา แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีที่การไม่เปิดเผยข้อมูลจะทำให้เกิดการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรการในเรื่องการปล่อยตัว จะต้องรับรองได้ว่าการปล่อยตัวตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหล่านั้นถูกการกระทำทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญภายหลังการปล่อยตัว โดยกำหนดมาตรการก่อน

การปล่อยตัว คือ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งญาติให้ทราบถึงการปล่อยตัว และหากมีญาติหรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจมารับตัว ให้เจ้าหน้าที่บันทึกชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งมารับตัวไว้ด้วย หากไม่สามารถติดต่อญาติได้ หรือไม่มีบุคคลใดมารับตัว ให้บันทึกวิธีการในการติดต่อญาติไว้ และให้เจ้าหน้าที่จัดหาพยานในการปล่อยตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อ ที่อยู่ของพยานไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยตัว

๒.๑๖ กำหนดมาตรการเบื้องต้นในการระงับการกระทำความผิด โดยให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบและสั่งให้ยุติการกระทำความผิดได้ ในทำนองเดียวกับการไต่สวนกรณีควบคุมตัวไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ กล่าวคือ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำความผิด ถูกกระทำหรือถูกล่วงละเมิด โทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือการบังคับให้หายสาบสูญ บุคคลใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอาญาในท้องที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือเชื่อว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน โดยมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดพร้อมทั้งผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาประกอบการไต่สวน และให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ให้ยุติการกระทำความผิด การกระทำหรือการล่วงละเมิด โทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
 - (๒) ปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกควบคุม/คุมขัง
 - (๓) สั่งให้ย้ายสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมตัว
 - (๔) ให้ผู้เสียหายได้พบญาติ หนายความ หรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจเป็นการส่วนตัว
 - (๕) สั่งให้เยียวยาเบื้องต้น
 - (๖) จัดให้มีการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ
 - (๗) เปิดเผยเอกสาร บันทึก หรือข้อมูลอื่นใด
 - (๘) มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำหรือเยียวยาเบื้องต้น
- ๑๐) การเยียวยาผู้เสียหาย

๒.๑๗ การดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจตรวจสอบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญใดเอง แม้จะไม่มีผู้ร้องเรียนอย่างเป็นทางการ

กำหนดหน้าที่ของผู้พบเห็นการกระทำความผิดต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการและผู้ร้องเรียนโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการทรมานและการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญนั้น เพื่อประกันความเป็นอิสระ เป็นกลาง และเน้นความเชี่ยวชาญ จึงกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้พนักงานอัยการเข้ามารับผิดชอบในการสอบสวน และให้มีนักนิติวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์ จิตแพทย์ เข้าร่วมในการสืบสวนสอบสวนด้วย โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญมีอำนาจในการกำกับดูแล และประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งนักนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์ จิตแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

กำหนดให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยทันทีหลังจากได้รับการร้องเรียน และต้องดำเนินการสอบสวนให้เสร็จโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ตามมาตรการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ และสอดคล้องกับพิธีสารอิสตันบูล (Istanbul Protocol) และในคดีการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้น จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนจนกว่าจะทราบชะตากรรมของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

๒.๑๘ การเยียวยา โดยการกำหนดนิยามของผู้เสียหายให้ชัดเจนและครอบคลุมบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญหรือการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และให้หมายรวมถึง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ของบุคคลดังกล่าวรวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

การกำหนดรับรองสิทธิในการเยียวยาให้ครอบคลุมถึงการทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการกระทำความผิด การกำหนดสินไหมทดแทนที่เพียงพอ ครอบคลุมความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ การบำบัดและฟื้นฟูสภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการเยียวยา และการบำบัดฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้เสียหายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สูงสุดของการเยียวยา

.....

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ.

หลักการ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ และเพื่อให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อให้เกิดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) และสนธิสัญญาระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี

เหตุผล

การกระทำการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ประเทศไทยเกิดการกระทำการทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาบางส่วน) ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง แต่การดำเนินการกับผู้ก่อให้เกิดการทรมานและบังคับให้หายสาบสูญยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้ก่อการละเมิดดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปกติที่ใช้จัดการกับอาชญากรรมทั่วไปจึงไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษ รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) จึงมีพันธกรณีในการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณา บทบัญญัติของกฎหมายและกลไกทางกฎหมายในปัจจุบันของไทยยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวในหลาย ประการ จึงจำเป็นที่ต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ.

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ พ.ศ. ...”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

(๑) “การกระทำทรมาน” หมายความว่า การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด หรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น หรือจากบุคคลที่สาม เพื่อการลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำเพื่อข่มขู่ให้กลัว หรือบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลอื่นใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง หรือโดยความยินยอม หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจาก หรืออันเป็นผลปกติจาก หรือสืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) “การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า การจับกุมคุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือความยินยอม ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการปฏิเสธว่ามีได้มีการจับกุม คุมขัง ลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล หรือปกปิดชะตากรรม หรือที่อยู่ของบุคคลซึ่งถูกจำกัดเสรีภาพนั้น

(๓) “ผู้บังคับบัญชา” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

(๔) “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนบุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๕) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และหมายความรวมถึง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ของบุคคลดังกล่าวรวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

(๕) “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๖) “คดีทรมาน” หมายความว่า คดีอาญาที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานกระทำความผิด หรือฐานกระทำหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) “คดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า คดีอาญาที่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐาน บังคับบุคคลให้หายสาบสูญตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) “การจำกัดเสรีภาพของบุคคล” หมายความว่า การการคุมตัว ควบคุม ชัง กักขังหรือจำคุก หรือ การกระทำที่บุคคลสูญเสียอิสรภาพโดยวิธีการอื่น

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายการทรมานทารุณกรรมหรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมการบังคับให้หายสาบสูญ จะกระทำมิได้

การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการ โหดร้ายหรือไร่มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

มาตรา ๕ ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับการเยียวยา อย่างน้อยดังต่อไปนี้

- (๑) การทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (๒) สินไหมทดแทนที่เพียงพอ ครอบคลุมความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- (๓) การบำบัดและฟื้นฟูสภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

หมวด ๒

การปราบปรามการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๖ ผู้ใดกระทำการทรมานต่อบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๗ ผู้ใดกระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่ใช่การทรมาน โดยการกระทำความดังกล่าวนั้นเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ไม่รวมอันตรายจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีความผิดฐานกระทำความหรือการลงโทษที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๘ ผู้ใดกระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา ๙ ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการทรมาน โดยการยุ้งโดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖

ผู้ใดไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญโดยได้รับคำสั่ง โดยการสนับสนุน หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘

มาตรา ๑๐ หากการกระทำทรมานได้กระทำกับผู้เสียหายรายเดียวกัน และในวาระเดียวกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่างกรรมกัน

ความในวรรคแรกให้ใช้บังคับกับการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ที่กระทำกับผู้เสียหายรายเดียวกันและในวาระเดียวกันกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญด้วย

มาตรา ๑๑ ผู้บังคับบัญชาผู้ใดทราบ หรือจงใจเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ระบุอย่างชัดแจ้งว่าผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของตน จะกระทำหรือได้กระทำความผิดตามมาตรา ๖ มาตรา ๗ หรือมาตรา ๘ และไม่ดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นและเหมาะสมตามอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมายต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ มาตรา ๗ หรือมาตรา ๘ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๒ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘ วรรคสอง หรือ มาตรา ๘ วรรคสาม ช่วยให้มีการค้นพบบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญในสภาพมีชีวิตอยู่ หรือให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจ ต่อคณะกรรมการ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด ศาลอาจจะลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๓ สถานการณ์ฉุกเฉิน สงคราม ความไม่มั่นคง หรือสถานการณ์พิเศษอื่นใด ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อให้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๑๔ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ไม่จำกัดอายุความ

มาตรา ๑๕ ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกராชาอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ให้คดีทรมาน และคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญทุกกรณีอยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม

ให้ศาลอาญาเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีทรมานหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญที่ได้กระทำนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๑๗ ห้ามนำคำให้การหรือข้อมูลใดที่ได้มาจากการกระทำทรมาน หรือการบังคับให้หายสาบสูญหรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี มาใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีใด เว้นแต่การดำเนินคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำทรมานหรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

มาตรา ๑๘ การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นความผิดทางการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการเนรเทศ ขับไล่ ส่งกลับ หรือส่งตัวบุคคลข้ามแดนไปยังรัฐอื่น หากเป็นที่เชื่อได้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะส่งผลให้บุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ

หมวด ๓

การป้องกันการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๒๐ การจำกัดเสรีภาพของบุคคลใดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยบุคคลหรือโดยกลุ่มบุคคล ซึ่งดำเนินการโดยได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องกระทำในสถานที่ที่เปิดเผย ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ และสามารถถูกตรวจสอบได้

มาตรา ๒๑ บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามมาตรา ๑๙ มีสิทธิแจ้งให้ญาติทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงสภาพการถูกคุมขังและสถานที่คุมขังและมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติ ทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจตั้งแต่ถูกจำกัดเสรีภาพ

ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ควบคุมตัว มีหน้าที่แจ้งด้วยวาจาและบันทึกไว้เป็นหนังสือให้ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทราบโดยพลันถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง

บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมีสิทธิพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว

มาตรา ๒๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายมีหน้าที่จะต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ อย่างถูกต้อง แม่นยำ และละเอียด ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อ นามสกุล ตำหนิรูปพรรณของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

(๒) วัน เวลาที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพเข้ามา และสถานที่ของการจำกัดเสรีภาพและข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ในกรณีที่มีการย้ายสถานที่ดังกล่าว จะต้องมีการระบุถึงสถานที่ปลายทางที่รับตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการย้ายที่จำกัดเสรีภาพนั้น

(๓) เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพ พร้อมทั้งคำสั่งให้มีการจำกัดเสรีภาพและเหตุแห่งการออกคำสั่งนั้น

(๔) เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลนั้น

(๕) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพร่างกายของบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพก่อนถูกจำกัดเสรีภาพและก่อนการปล่อยตัว

(๖) ในกรณีที่ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพถึงแก่ความตายระหว่างการถูกจำกัดเสรีภาพ จะต้องระบุถึงพฤติการณ์และสาเหตุแห่งการตาย ตลอดจนการจัดการกับศพและสถานที่นำศพไปไว้

(๗) วัน เวลา และสถานที่ของการปล่อยตัวผู้ถูกจำกัดเสรีภาพและข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการปล่อยตัว

ก่อนการปล่อยตัวให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งญาติให้ทราบถึงการปล่อยตัว และหากมีญาติหรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจมารับตัวให้เจ้าหน้าที่บันทึกชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งมารับตัวไว้ด้วยหากไม่สามารถติดต่อญาติได้ หรือไม่ มีบุคคลใดมารับตัวให้บันทึกวิธีการในการติดต่อญาติไว้ และให้เจ้าหน้าที่จัดทำพยานในการปล่อยตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อ ที่อยู่ของพยานไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยตัว

ให้คณะกรรมการกำหนดระเบียบและมาตรการในการปล่อยตัวตามมาตรา

มาตรา ๒๓ บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพนั่นเอง สามีหรือภรรยา ญาติ หนายความ หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพบุคคลใดให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑

หากเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ ผู้ร้องขอมีสิทธิร้องขอต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาในท้องที่ที่มีการจำกัดเสรีภาพของบุคคลหรือท้องที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการจำกัดเสรีภาพของบุคคล เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้

ศาลมีอำนาจสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ ให้กับผู้ร้องขอได้

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

มาตรา ๒๔ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดหรือศาล อาจไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ ก็ได้หากการเปิดเผยดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรืออันตรายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล หรือเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนคดีอาญา

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จำกัดเสรีภาพของบุคคลใดหรือศาล ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพตามความในวรรคก่อน หากการไม่เปิดเผยข้อมูลเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิด การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือทำให้เกิดการจำกัดเสรีภาพในสถานที่ที่ไม่เปิดเผย

มาตรา ๒๕ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำความผิด หรือถูกกระทำหรือลงโทษที่โหดร้าย ไรมนุษยธรรมหรือที่ร้ายกาจหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอาญาในท้องที่ที่มีหรือเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อให้มีคำสั่งระงับการกระทำเช่นนั้น

(๑) ผู้เสียหาย

(๒) พนักงานอัยการ

(๓) พนักงานสอบสวนคดีธรรมดาหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๔) คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ

(๕) บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลไต่สวนคดีโดยพลัน โดยมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดพร้อมทั้งผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาประกอบการไต่สวน

มาตรา ๒๖ เพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำทารุณ หรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือการบังคับให้หายสาบสูญและเกิดการเยียวหาความเสียหายเบื้องต้น ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีในมาตรา ๒๔ อาจมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ยุติการกระทำทารุณ หรือการกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(๒) ปลดปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ

(๓) สั่งให้ย้ายสถานที่ซึ่งใช้ในการจำกัดเสรีภาพ

(๔) ให้ผู้เสียหายได้พบญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจเป็นการส่วนตัว

(๕) เยียวหาเบื้องต้น

(๖) จัดให้มีการรักษาพยาบาลรวมทั้งการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ

(๗) เปิดเผยเอกสาร บันทึก หรือข้อมูลอื่นใด

(๘) มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำหรือเยียวหาเบื้องต้นกับผู้เสียหาย

บทบัญญัติในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ และศาลอาจพิจารณาและสั่งการพร้อมกับคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ ได้

หมวด ๔

คณะกรรมการ

มาตรา ๒๗ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทารุณและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ หรือเรียกโดยย่อว่า “ค.ท.ส.” จำนวน ๑๖ คน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธาน ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนจากสภาทนายความและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านสิทธิมนุษยชนและผู้เสียหายหรือเคยเป็นผู้เสียหายจำนวนหกคน ด้านการแพทย์หนึ่งคน และด้านจิตวิทยาหนึ่งคนเป็นกรรมการ

อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้อีกไม่เกินสองคน

มาตรา ๒๘ ให้มีคณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๒๗ จำนวน ๕ คนประกอบด้วย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน นายกแพทยสภา และผู้แทนคณาจารย์ประจำซึ่งสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชานิติศาสตร์ คัดเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาสิทธิมนุษยชน คัดเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นเลขานุการคณะกรรมการสรรหา และให้มีหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่อคณะกรรมการสรรหา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น รวมทั้งเอกสารหรือหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ที่เหมาะสมกับการเป็นกรรมการและให้มีการเผยแพร่รายชื่อและเอกสารหลักฐานต่อสาธารณะผ่านช่องทางที่เหมาะสม

ในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงสัดส่วนหญิงชายเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิกำหนด

มาตรา ๒๙ คณะกรรมการต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างอิสระและเป็นกลางตลอดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง โดยคำนึงถึงหลักพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

มาตรา ๓๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๓) ไม่เป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรี รัฐสภา หรือศาล สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง
- (๔) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างถูกสั่งให้พักราชการหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ
- (๕) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเพราะกระทำผิดวินัย

(๗) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก รวมทั้งคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแต่ให้รอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติ มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ หรือเพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงิน

(๙) ไม่เป็นผู้ที่เคยถูกชี้มูลว่ากระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๑๐) ไม่เป็นข้าราชการเว้นแต่ผู้สอนในมหาวิทยาลัยและแพทย์

มาตรา ๓๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

เพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิชุดใหม่ ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ก่อนครบวาระของกรรมการชุดเดิมเป็นระยะเวลาหกสิบวัน

ในกรณีที่ยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระแล้วยังไม่มี การตั้งกรรมการชุดใหม่ ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

มาตรา ๓๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๓๐

มาตรา ๓๓ เมื่อตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิว่างลงก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายในหกสิบวัน เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเท่ากับเวลาที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ยังอยู่ในตำแหน่ง

ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กรรมการที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา ๓๔ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

ในการวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาดในการประชุม

ในการประชุม ถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสีย กรรมการผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

ให้กรรมการ อนุกรรมการ ที่ปรึกษา ได้รับค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประชุมและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐให้มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๒) กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญตลอดจนการฟื้นฟูและเยียวยาที่ครอบคลุมและเพียงพอแก่ผู้เสียหายและผู้เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

(๓) ดำเนินการติดตามช่วยเหลือผู้ถูกกระทำความผิด ผู้ถูกกระทำหรือถูกลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี หรือผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสืบหาติดตามช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว

(๔) ร้องขอให้มีการระงับการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยศักดิ์ศรี และมีสิทธิร้องขอให้มีการปล่อยผู้ที่ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐

(๕) กำกับดูแล อำนาจการและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสืบสวนสอบสวนที่รวดเร็วและเป็นธรรมในคดีทรมาน และคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมมีอำนาจขอให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้

(๖) ขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสมในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๗) ตรวจสอบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญแม้จะไม่มีผู้ร้องเรียน และสามารถรับเรื่องร้องเรียนที่ไมระบุชื่อผู้ร้องได้

(๘) กำหนดมาตรการหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการคุ้มครองแก่ผู้แจ้งข้อมูล ผู้เสียหาย โจทก์ และพยานในคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๙) ตรวจเยี่ยมสถานที่ที่ใช้จำกัดเสรีภาพของบุคคลโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

(๑๐) กำหนดนโยบายและมาตรการฟื้นฟูและเยียวยาทั้งด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้เสียหาย

(๑๑) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการกระทำความผิด การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๒) ศึกษา วิจัย เผยแพร่ และอบรมความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิด การกระทำ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร่มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๑๓) จัดทำรายงานสถานการณ์และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการทรมานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

(๑๔) ออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ เมื่อระเบียบหรือประกาศดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้มีผลบังคับใช้ได้

(๑๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๓๖ คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๓๗ ให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ และให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของสำนักงานและให้สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการทั่วไปและงานธุรการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ที่ปรึกษา คณะทำงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้ง

(๒) ศึกษา วิจัย รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ

(๓) เผยแพร่ และอบรมความรู้แก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

(๔) ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

(๕) ติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามเป้าหมาย นโยบาย และแผนโครงการและมาตรการตามที่คณะกรรมการกำหนด แล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ รวมทั้งให้ความเห็นเกี่ยวกับการเร่งรัด ปรับปรุง หรือเลิกแผนโครงการหรือมาตรการเมื่อเห็นสมควร

(๖) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๓๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ และเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด ๔

การตรวจสอบ และการดำเนินคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

มาตรา ๓๙ ผู้ใดพบเห็นหรือทราบการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับมอบหมายทราบโดยไม่ชักช้า

ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับแจ้งในวรรคแรก ส่งเรื่องต่อให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่ได้รับ

มอบหมายดำเนินการติดตามสืบหาช่วยเหลือผู้เสียหาย ดำเนินการระงับการกระทำความผิด ดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด และเยียวยาผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ที่แจ้งความตามวรรคหนึ่งที่ได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง หรือคดีปกครอง หากภายหลังปรากฏว่าไม่มีการกระทำความผิดตามที่ได้รับแจ้ง

มาตรา ๔๐ คณะกรรมการมีอำนาจขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่นให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพและหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดกันของตำแหน่งหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

ให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการร้องขอหรือประสานงานจากคณะกรรมการ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงาน ให้คณะกรรมการมีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องวิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการร้องทุกข์ การสืบสวน สอบสวน การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๔๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้คณะกรรมการมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือสอบถามหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้มีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการหรืองานใด ๆ หรือส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำประกอบการพิจารณาได้

(๒) มีหนังสือเรียกบุคคล นิติบุคคล หรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องมาตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

การส่งหนังสือเรียกให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักงานของผู้รับ ในกรณีที่ไม่อาจส่งหนังสือเรียกให้แก่ผู้รับตามวิธีดังกล่าวได้ หรือไม่มีการปฏิบัติตามหนังสือเรียกภายในระยะเวลาอันสมควร ให้คณะกรรมการส่งโดยวิธีดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง หรือจะจัดส่งโดยวิธีอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(๓) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

และไม่ชักช้า ก่อนการตรวจสอบหรือรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวให้กรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้รับมอบหมายแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนและเท่าที่สามารถกระทำได้ ให้ดำเนินการต่อหน้าผู้ครอบครอง หรือดูแลสถานที่หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง หรือถ้าหากบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ได้ก็ให้ดำเนินการต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสอง คนซึ่งได้ขอรับรองมาเป็นพยาน ในการนี้ ให้ผู้ครอบครองหรือดูแลสถานที่ หรือผู้ซึ่งเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือเพื่อให้ การปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นไปโดยสะดวก

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าเบี่ยงและค่าเดินทางของพยานบุคคลหรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการแต่งตั้งเพื่อทำการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

มาตรา ๔๒ ให้คดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการ สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยทันทีหลังจากได้รับการร้องเรียน และต้องดำเนินการสอบสวนให้ เสร็จโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ตามมาตรการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ และสอดคล้อง กับพิธีสารอัสตันบูล์

ให้มีนักนิติวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์ จิตแพทย์ เข้าร่วมในการสืบสวนสอบสวนด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่เหล่านั้นสังกัด

เพื่อประโยชน์ในการประสานงานการสืบสวนและสอบสวนคดี ให้คณะกรรมการมีอำนาจออก ข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนตามมาตรานี้ ให้เจ้าหน้าที่ที่ร่วมสืบสวน และสอบสวนทุกคนเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๓ ในคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนจนกว่าจะพบ หรือ ทราบชะตากรรมของบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรา ๔๔ การรวบรวม การดำเนินขั้นตอน การใช้และการจัดเก็บข้อมูลทางด้านการแพทย์ และพันธุกรรม เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องไม่ละเมิดหรือมีผลก่อให้เกิด การละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล

ห้ามนำข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางด้านการแพทย์และพันธุกรรม ซึ่งได้รับการรวบรวมไว้ตามวรรค แรกมาใช้หรือเปิดเผยเพื่อจุดประสงค์อื่นใดนอกเหนือไปจากการเสาะหาบุคคลหายสาบสูญ หรือการดำเนินคดีกับ ผู้กระทำความผิดหรือการใช้สิทธิในการที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาตามกฎหมาย

มาตรา ๔๕ ในการสืบสวนและสอบสวนที่มีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีได้

ให้ที่ปรึกษาได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๖ การสอบสวนคดีทรมานและคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มิให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา ๔๗ ในกรณีผู้เสียหายตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ในระหว่างการควบคุมตัวตามกฎหมายอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีทรมานหรือคดีบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจควบคุมตัวผู้เสียหายแทนได้เป็นการชั่วคราวเพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหาย

มาตรา ๔๘ ให้พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ที่ร่วมสืบสวนและสอบสวน และที่ปรึกษาได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศที่มีผลเป็นการทั่วไป เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมสอบสวน ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๕๑ ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งวัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานที่ถูกเรียกหรือถูกสั่งให้ส่ง ตามมาตรา ๔๒ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ
ของร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ....

บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ พ.ศ. มีดังนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ

การกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ประเทศไทยเกิดการกระทำความทรมานและบังคับบุคคลให้หายสาบสูญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลาบางส่วน) ซึ่งมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง แต่การดำเนินการกับผู้ก่อให้เกิดการทรมานและบังคับให้หายสาบสูญยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถนำตัวผู้ก่อการละเมิดดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญเป็นอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมปกติที่ใช้จัดการกับอาชญากรรมทั่วไปจึงไม่เพียงพอต่อการดำเนินการเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและลงโทษ รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ประเทศไทยได้เป็นภาคีสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี พ.ศ. ๒๕๒๗ (Convention Against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1970 : CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๙ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance 2006 : CED) จึงมีพันธกรณีในการดำเนินการให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายและกลไกทางกฎหมายในปัจจุบันของไทยยังไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวในหลายประการ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๒.๑ กำหนดให้การทรมาน เป็นความผิดทางอาญา

๒.๑.๑ กำหนดคำนิยามของ “การกระทำทรมาน” หมายความว่า “การกระทำที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือจากบุคคลที่สาม เพื่อการลงโทษสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ เพื่อข่มขู่ให้กลัวหรือบังคับขู่เข็ญบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม หรือเพราะเหตุผลอื่นใดบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดย หรือยุยงส่งเสริม หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่เกิดจากหรือที่สืบเนื่องมาจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๓ (๑))

๒.๑.๒ กำหนดให้ความผิดฐานกระทำทรมาน มีระวางโทษจำคุกห้าถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกทรมานถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๑.๓ กำหนดความรับผิดของบุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการทรมาน โดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีกำหนดระวางโทษเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐนั้น

๒.๒ กำหนดความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยกำหนดให้ผู้ที่กระทำให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ไม่ใช่การทรมาน โดยการกระทำความดังกล่าวเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการยุยง โดยความยินยอมหรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ราชการ ทั้งนี้ ไม่รวมอันตรายจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๓ กำหนดความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

๒.๓.๑ กำหนดนิยามของ “การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” หมายความว่า “การจับกุมคุมขังลักพา หรือกระทำการด้วยประการใดๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับคำสั่ง การสนับสนุนหรือความยินยอมไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายจากหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการปฏิเสธว่ามีได้มีการการจับกุม คุมขังลักพา หรือกระทำการด้วยประการใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคล หรือปกปิดชะตากรรมหรือที่อยู่ของบุคคล ซึ่งถูกจำกัดเสรีภาพนั้น”

๒.๓.๒ กำหนดให้การกระทำความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท

ถ้าเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หญิงมีครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือผู้ซึ่งไม่อาจพึ่งตนเองได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสามสิบปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนสี่หมื่นบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสามสิบปี และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหกแสนบาท

ถ้าเป็นเหตุให้ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หกแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

๒.๓.๓ กำหนดให้บุคคลที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ โดยได้รับคำสั่ง โดยการสนับสนุน หรือโดยการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่รัฐนั้น

๒.๔ กำหนดความรับผิดของผู้บังคับบัญชา โดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาผู้ใดที่ทราบหรือจงใจเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ระบุอย่างชัดแจ้งว่าผู้ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของตนจะกระทำหรือได้กระทำความผิด และไม่ดำเนินการทั้งหลายที่จำเป็นและเหมาะสมตามอำนาจของตน เพื่อป้องกันหรือระงับการกระทำความผิด หรือไม่ดำเนินการหรือส่งเรื่องให้ดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมาย ต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของที่บัญญัติไว้

๒.๕ กำหนดเหตุบรรเทาโทษสำหรับความผิดฐานบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เพื่อเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ หรือเพื่อให้ทราบชะตากรรม หรือเพื่อช่วยให้การสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ช่วยให้มีการค้นพบบุคคลที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญในสภาพมีชีวิตรอดอยู่ หรือชี้ตัวผู้กระทำความผิด หรือให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจต่อคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ศาลอาจจะลดโทษได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

๒.๖ กำหนดเรื่องเขตอำนาจสากล (Universal Jurisdiction) เนื่องจากการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และในกรณีที่กระทำอย่างกว้างขวางและเป็นระบบยังถือเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ผู้กระทำความผิดจึงสมควรได้รับโทษไม่ว่าจะอยู่ในประเทศใด ดังนั้น จึงควรกำหนดให้บุคคลซึ่งกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกราชอาณาจักรจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยให้นามตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๒.๗ กำหนดเรื่องเขตอำนาจศาล เนื่องจากการดำเนินการในศาลทหารมีข้อจำกัดเรื่องสิทธิของผู้เสียหายและเสี่ยงต่อการทำให้เกิดการลอบลวนพินิจ ดังนั้น เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดให้ชัดเจนว่าคดีตามพระราชบัญญัตินี้ให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรม แม้ว่าการกระทำความผิดนั้นจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารก็ตาม

๒.๘ กำหนดเรื่องอายุความ เนื่องจากความผิดฐานกระทำความทรมาน ความผิดฐานกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไม่มนุษยธรรมหรือที่ร้ายที่สุดครั้นนั้น และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญเป็นความผิดร้ายแรง จึงเห็นควรกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่มีอายุความ

๒.๙ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกำหนดให้ชัดเจนว่าความผิดฐานกระทำความทรมานและบังคับให้บุคคลหายสาบสูญไม่ใช่ความผิดทางการเมืองที่เป็นข้อยกเว้นตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เพื่อไม่ให้ความผิดดังกล่าวกลายเป็นข้อยกเว้นและเป็นข้ออ้างในการไม่ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

๒.๑๐ กำหนดข้อห้ามเด็ดขาด เพื่อให้สอดคล้องกับข้อห้ามเด็ดขาดตามที่อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอนุสัญญาคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ที่กำหนดถึงสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกกระทำความทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญเป็นสิทธิเด็ดขาด (Absolute Rights) และไม่สามารถทำการรอนสิทธิได้ จึงต้องกำหนดในกฎหมายภายในของประเทศไทยให้ชัดเจนว่า ห้ามไม่ให้มีการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญไม่ว่าด้วยเหตุผลหรือในสถานการณ์ฉุกเฉินใดๆทั้งสิ้น

๒.๑๑ กำหนดห้ามนำคำให้การที่ได้มาจากการทรมานมาใช้เป็นพยานหลักฐาน ยกเว้นเป็นการดำเนินคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดฐานทรมานมาลงโทษ

๒.๑๒ การห้ามส่งกลับ (non-refoulement) โดยกำหนดห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการส่งตัวบุคคลใดออกไปนอกราชอาณาจักร หากเป็นที่เชื่อได้ว่าการส่งบุคคลดังกล่าวออกไปจะส่งผลให้บุคคลนั้นถูกกระทำทรมานหรือถูกบังคับให้หายสาบสูญ

๒.๑๓ กำหนดให้มี “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ” อันประกอบไปด้วยตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลที่เหมาะสมในคณะกรรมการ รวม ๑๖ คน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน, ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน, ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนจากสภานายความ เป็นกรรมการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนเป็นที่ประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง ๖ คน ด้านการแพทย์ ๑ คน และด้านจิตวิทยา ๑ คน เป็นกรรมการ โดยมาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหา จำนวน ๕ คนประกอบด้วย ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน นายกแพทยสภา และผู้แทนคณาจารย์ประจำซึ่งสอนในสาขาวิชานิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา คัดเลือกกันเอง ๑ คน และสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลซึ่งมีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาสิทธิมนุษยชน คัดเลือกกันเอง ๑ คน และมีอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการและเลขาธิการ

ทั้งนี้ กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในเชิงนโยบาย ได้แก่ การเสนอความเห็นเพื่อให้มีการปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือมาตรการป้องกันการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการในการป้องกัน ตลอดจนการฟื้นฟูและเยียวยาที่ครอบคลุมและเพียงพอแก่ผู้เสียหาย ในส่วนของการดำเนินการ กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำทรมาน ผู้ถูกกระทำหรือถูกล่วงโทษที่โหดร้ายๆ หรือผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ รวมทั้งร่วมมือและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการสืบหาติดตามช่วยเหลือบุคคลดังกล่าว การร้องขอให้มีการระงับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายๆ การอำนวยความสะดวกและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการสืบสวนสอบสวน ที่รวดเร็วและเป็นธรรม การตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขัง หรือสถานที่บำบัดโดยไม่ต้องแจ้งล่วงหน้า การสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน ตลอดจนการดำเนินการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการกระทำทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายโรมนุษยธรรมหรือที่ย่ำคักดีศรีและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ มีหน้าที่ในเรื่องงานธุรการ และการรวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงดำเนินการ หรือสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องการเผยแพร่และฝึกอบรมที่จำเป็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญให้แก่สาธารณชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดการป้องกันและต่อต้านการกระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๑๔ กำหนดกลไกการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการร้องขอหรือประสานงานจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนอื่นใดที่จำเป็นในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑๕ กำหนดหลักประกันสิทธิของผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ ได้แก่ การห้ามจำกัดเสรีภาพโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอกและการห้ามควบคุมตัวในสถานที่ลับ และสามารถถูกตรวจสอบได้ การกำหนดให้บุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิของตน มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกควบคุมตัวและสถานที่คุมขัง และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมจากญาติ ทนายความ หรือผู้ที่ตนไว้วางใจ ตั้งแต่ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายที่เป็นอิสระโดยพลัน สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการแพทย์ที่เป็นอิสระ สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อหาที่มีต่อตน โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ควบคุมตัวมีหน้าที่แจ้งด้วยวาจาและบันทึกไว้เป็นหนังสือให้ผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทราบโดยพลัน และกำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมีสิทธิพบทนายความเป็นการเฉพาะตัว

การกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

การรับรองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล กำหนดให้บุคคลผู้ถูกจำกัดเสรีภาพนั่นเอง สามีหรือภรรยา ญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ มีสิทธิร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการจำกัดเสรีภาพบุคคลให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกจำกัดเสรีภาพ และหากมีการปฏิเสธที่จะเปิดเผยข้อมูล ผู้ร้องขอมีสิทธิร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลสั่งเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ซึ่งศาลอาจไม่สั่งให้เปิดเผยข้อมูล หากการเปิดเผยดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรืออันตรายต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล หรือเป็นอุปสรรคต่อการสืบสวนคดีอาญา แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ควรถูกนำมาใช้ในกรณีที่การไม่เปิดเผยข้อมูลจะทำให้เกิดการทรมานและการบังคับให้หายสาบสูญ

มาตรการในเรื่องการปล่อยตัว จะต้องรับรองได้ว่าการปล่อยตัวตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหล่านั้นถูกการกระทำทรมานหรือบังคับให้หายสาบสูญภายหลังการปล่อยตัว โดยกำหนดมาตรการก่อน

การปล่อยตัว คือ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งญาติให้ทราบถึงการปล่อยตัว และหากมีญาติหรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจมารับตัว ให้เจ้าหน้าที่บันทึกชื่อและที่อยู่ของบุคคลซึ่งมารับตัวไว้ด้วย หากไม่สามารถติดต่อญาติได้ หรือไม่มีบุคคลใดมารับตัว ให้บันทึกวิธีการในการติดต่อญาติไว้ และให้เจ้าหน้าที่จัดหาพยานในการปล่อยตัวพร้อมทั้งบันทึกชื่อ ที่อยู่ของพยานไว้เป็นหลักฐานในการปล่อยตัว

๒.๑๖ กำหนดมาตรการการป้องกันในการระงับการกระทำความผิด โดยให้ศาลมีอำนาจในการตรวจสอบและสั่งให้ยุติการกระทำความผิดได้ ในทำนองเดียวกับการไต่สวนกรณีควบคุมตัวไม่ชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๐ กล่าวคือ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกกระทำความผิด ถูกกระทำหรือถูกล่วงละเมิด โทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือการบังคับให้หายสาบสูญ บุคคลใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลอาญาในท้องที่ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือเชื่อว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อให้ศาลทำการไต่สวน โดยมีอำนาจเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร หรือวัตถุอื่นใดพร้อมทั้งผู้ถูกจำกัดเสรีภาพมาประกอบการไต่สวน และให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ให้ยุติการกระทำความผิด การกระทำหรือการล่วงละเมิด โทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
 - (๒) ปล่อยตัวบุคคลผู้ถูกควบคุม/คุมขัง
 - (๓) สั่งให้ย้ายสถานที่ซึ่งใช้ในการควบคุมตัว
 - (๔) ให้ผู้เสียหายได้พบญาติ ทนายความ หรือบุคคลอื่นที่ไว้วางใจเป็นการส่วนตัว
 - (๕) สั่งให้เยียวยาเบื้องต้น
 - (๖) จัดให้มีการรักษาพยาบาล รวมทั้งการฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ
 - (๗) เปิดเผยเอกสาร บันทึก หรือข้อมูลอื่นใด
 - (๘) มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการระงับการกระทำหรือเยียวยาเบื้องต้น
- ๑๐) การเยียวยาผู้เสียหาย

๒.๑๗ การดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ

กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ มีอำนาจตรวจสอบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี การบังคับบุคคลให้หายสาบสูญใดเอง แม้จะไม่มีผู้ร้องเรียนอย่างเป็นทางการ

กำหนดหน้าที่ของผู้พบเห็นการกระทำความผิดต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการและผู้ร้องเรียนโดยสุจริตจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ในเรื่องการสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการทรมานและการบังคับให้บุคคลหายสาบสูญนั้น เพื่อประกันความเป็นอิสระ เป็นกลาง และเน้นความเชี่ยวชาญ จึงกำหนดให้ความผิดฐานกระทำความทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ เป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยให้พนักงานอัยการเข้ามารับผิดชอบในการสอบสวน และให้มีนักนิติวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์ จิตแพทย์ เข้าร่วมในการสืบสวนสอบสวนด้วย โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญมีอำนาจในการกำกับดูแล และประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งนักนิติวิทยาศาสตร์ แพทย์ จิตแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่

กำหนดให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยทันทีหลังจากได้รับการร้องเรียน และต้องดำเนินการสอบสวนให้เสร็จโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ตามมาตรการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และนิติเวชศาสตร์ และสอดคล้องกับพิธีสารอิสตันบูล (Istanbul Protocol) และในคดีการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญนั้น จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนจนกว่าจะทราบชะตากรรมของผู้ถูกบังคับให้หายสาบสูญ

๒.๑๘ การเยียวยา โดยการกำหนดนิยามของผู้เสียหายให้ชัดเจนและครอบคลุมบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความทรมานหรือการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญหรือการกระทำที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และให้หมายรวมถึง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภรรยา ของบุคคลดังกล่าวรวมทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงด้วย

การกำหนดรับรองสิทธิในการเยียวยาให้ครอบคลุมถึงการทำให้กลับสู่สภาพเดิมก่อนเกิดการกระทำความผิด การกำหนดสินไหมทดแทนที่เพียงพอ ครอบคลุมความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ การบำบัดและฟื้นฟูสภาพอย่างสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการเยียวยา และการบำบัดฟื้นฟูศักดิ์ศรีของผู้เสียหายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สูงสุดของการเยียวยา

.....